

(ឯកសារបកប្រែក្រៅផ្លូវការ)

តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ (ឡាអេ)

រឿងក្តីប្រាសាទព្រះវិហារ
(កម្ពុជា ទល់នឹង ថៃ)
អង្គសេចក្តី

សាលដីកា

ថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៦២

(ឯកសារបកប្រែក្រៅផ្លូវការ)

គុណការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ (ឡាអេ)

**រឿងក្តីប្រាសាទព្រះវិហារ
(កម្ពុជា ទល់នឹង ថៃ)
អង្គសេចក្តី**

សាលដីកា

ថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៦២

សាលដីកានេះ

**ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយប្រធានក្រុមការងារស្រាវជ្រាវស្រុកស្រែចម្ការ
របស់សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន
នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា**

គុណការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ

ឆ្នាំ១៩៦២

១៩៦២

១៥ មិថុនា

បញ្ជីលេខ៤៥

ថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៦២

រឿងក្តីប្រាសាទព្រះវិហារ

(កម្ពុជា រស់ឡើង ថៃ)

អង្គសេចក្តី

អធិបតេយ្យដែនដី។ - កម្មសិទ្ធិទទួលបានពីសន្ធិសញ្ញា។ - បទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយ
នៃសន្ធិសញ្ញាបង្កើតនូវព្រំដែនដើរតាមខ្សែបែងចែកទឹក ដូចដែលត្រូវកំណត់ដោយគណៈ
កម្មការចម្រុះរបស់គូភាគី។ - លក្ខណៈមិនច្បាស់លាស់នៃលទ្ធផលកំណត់ព្រំដែននៅក្នុង
តំបន់មានវិវាទ។ - ការបង្កើតដែនដីដោយអ្នកជំនាញនៃភាគីម្ខាង តាមសំណើរបស់ភាគី
ម្ខាងទៀត។ - ដែនដីដែលមានលក្ខណៈមិនចាប់បង្ខំនៅខណៈពេលដែលដែនដីនោះត្រូវ
បានបង្កើតឡើង។ - ការព្រមទទួលយកជាបន្តបន្ទាប់នូវដែនដីនិងខ្សែព្រំដែនតាមរយៈ
ឥរិយាបថភាគីម្ខាងទៀត។ - អានុភាពគតិយុត្តនៃការស្ងៀមស្ងាត់ដែលត្រូវចាត់ទុកថាបាន
យល់ព្រមដោយតុល្យភាព។ - ការអះអាងអំពីភាពមិនស្របគ្នានៃខ្សែព្រំដែននៅលើដែនដី
ជាមួយនឹងខ្សែបែងចែកទឹកជាក់ស្តែង។ - ការព្រមទទួលយកនូវហានិភ័យនៃការភាន់ច្រឡំ។
- ឥរិយាបថបន្តបន្ទាប់ដែលបញ្ជាក់នូវការទទួលយល់ព្រមពីដំបូងនិងដែលរារាំងមិនឱ្យ
បដិសេធការទទួលយល់ព្រមនោះវិញបាន។ - អានុភាពនៃសន្ធិសញ្ញាជាបន្តបន្ទាប់ដែល
បញ្ជាក់នូវព្រំដែនដែលមានស្រាប់និងជាកស្តុតាងនៃបំណងចង់បានរបស់គូភាគីនូវព្រំដែន
ដែលមានស្ថិរភាពនិងស្ថាពរ។ - ការបកស្រាយអំពីដំណោះស្រាយក្នុងសន្ធិសញ្ញាត្រូវបាន
លើកមកពិចារណាទាំងស្រុង ដោយរួមទាំងដែនដីផងដែរ។

សាលដីកា

វត្តមាន៖ លោក WINIARSKI ប្រធាន

លោក ALFARO អនុប្រធាន

លោក BASDEVANT, BADAWI, MORENO QUINTANA, WELLINGTON
KOO, SIR PERCY SPENDER, SIR GERALD FITZMAURICE, KORETSKY,
TANAKA, BUSTAMANTE Y RIVERO, MORELLI ចៅក្រម

លោក GARNIER-COIGNET ក្រឡាបញ្ជី។

ក្នុងរឿងក្តីប្រធានាទីព្រះវិហារ

រវាង

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

តំណាងដោយ៖

- ឯកឧត្តម ទ្រៀង កាង សមាជិកឧត្តមក្រុមប្រឹក្សារាជបល្ល័ង្ក៖ ជាតំណាង

និងដោយ៖

- ឯកឧត្តម អ៊ុក ឈុំ អគ្គទីប្រឹក្សាអមស្ថានទូតកម្ពុជាប្រចាំនៅប្រទេសបារាំង

ជួយដោយ៖

- ឯកឧត្តម Dean Acheson សមាជិកគណៈមេធាវីនៃតុលាការកំពូលនៃសហរដ្ឋអាមេរិក

- លោក Roger Pinto សាស្ត្រាចារ្យនៃមហាវិទ្យាល័យច្បាប់ទីក្រុងប៉ារីស

- លោក Paul Reuter សាស្ត្រាចារ្យនៃមហាវិទ្យាល័យច្បាប់ទីក្រុងប៉ារីស

ជាមេធាវី

និងដោយ៖

- លោក Brice M. Clagett សមាជិកគណៈមេធាវីសាលាឧទ្ធរណ៍សហរដ្ឋអាមេរិកនៃក្រុង
កូឡុមប៊ី (District of Columbia) ជាទីប្រឹក្សាច្បាប់

- លោកវេសេនីយ៍ឯក ជិន ការ៉េត នាយកនៃនាយកដ្ឋានភូមិសាស្ត្រនៃកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ជាទីប្រឹក្សាឯកទេស
- លោក ចាន់ យ៉ូរ៉ាន់ ជាអគ្គលេខាធិការនៃគណៈប្រតិភូ
- លោក ចែម សួន ជាអគ្គលេខាធិការរងនៃគណៈប្រតិភូ និង

ព្រះរាជអាជ្ញា

តំណាងដោយ៖

- ព្រះអង្គម្ចាស់ Vongsamahip Jayankura អគ្គរាជទូតថៃប្រចាំនៅប្រទេសហូឡង់ ជាតំណាង

ជួយដោយ៖

- លោក Seni Pramroj សមាជិកគណៈមេធាវីនៃប្រទេសថៃ
- លោក Henri Rolin សាស្ត្រាចារ្យកិត្តិយសនៃ Free University of Brussels មេធាវីនៃសាលាឧទ្ធរណ៍ទីក្រុង Brussels
- ឯកឧត្តម Sir Frank Soskice, Q.C.,MP. អតីតអគ្គព្រះរាជអាជ្ញានៃប្រទេសអង់គ្លេស
- លោក James Nevins Hyde សមាជិកនៃគណៈមេធាវីនៃរដ្ឋ New York និងជាសមាជិកនៃគណៈមេធាវីនៃតុលាការកំពូលសហរដ្ឋអាមេរិក
- លោក Marcel Slusny មេធាវីនៃសាលាឧទ្ធរណ៍ទីក្រុង Brussels និងជាសាស្ត្រាចារ្យនៃ Free University of Brussels
- លោក J. G. Le Quesne សមាជិកគណៈមេធាវីនៃប្រទេសអង់គ្លេស

ជាមេធាវីនិងទីប្រឹក្សាច្បាប់

និងដោយ៖

- ឧត្តមសេនីយ៍ឯក Busrindre Bhakdikul អគ្គនាយកនៃអគ្គនាយកដ្ឋានភូមិសាស្ត្រភូមិន្ទ ថៃនៃក្រសួងការពារជាតិ
- លោក Suk Perunavin អនុលេខាធិការរងនៃខុទ្ទកាល័យនាយករដ្ឋមន្ត្រី
- លោក Chinda Na Songkhla អគ្គលេខាធិការរងនៃគណៈកម្មការមុខងារសាធារណៈ

- លោកវរសេនីយ៍ទោ Phoon Phon Asanachinta សាស្ត្រាចារ្យនៃសាលាឋានលេខា សាស្ត្រ អគ្គនាយកដ្ឋានភូមិសាស្ត្រភូមិន្ទថៃនៃក្រសួងការពារជាតិ
ជាទីប្រឹក្សាឯកទេស

និងដោយ៖

- លោក Chapikorn Sreshtaputra ប្រធាននាយកដ្ឋាននីតិកម្មនៃអគ្គនាយកដ្ឋានសន្តិសញ្ញានិងនីតិកម្មនៃក្រសួងការបរទេស
- លោក David S. Downs មេធាវីតុលាការកំពូលប្រទេសអង់គ្លេស
ជាទីប្រឹក្សាផ្នែកតុលាការ

តុលាការ៖

ដែលមានសមាសភាពដូចខាងលើ
វិនិច្ឆ័យសេចក្តីដូចខាងក្រោម៖

តាមរយៈសាលដីកាចុះថ្ងៃទី២៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៦១ តុលាការបានច្រានចោលនូវអញ្ញត្រកម្មបឋមទី១របស់រដ្ឋាភិបាលថៃ ហើយរកឃើញថាតុលាការនេះមានយុត្តាធិការវិនិច្ឆ័យលើវិវាទដែលបានដាក់ជូនតុលាការកាលពីថ្ងៃទី៦ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៥៩ តាមពាក្យសុំរបស់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។

តាមរយៈដីកាសម្រេចដែលមានកាលបរិច្ឆេទដូចគ្នា តុលាការបានសម្រេចកំណត់រយៈពេលសម្រាប់ដាក់ដំណើរការនីតិវិធីបន្ថែម។ សំណុំរឿងត្រូវបានរៀបចំរួចរាល់សម្រាប់ធ្វើសវនាការតាមការដាក់ជូននូវដំណើរការនីតិវិធីចុងក្រោយ ចុះថ្ងៃទី២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៦២។

សវនាការជាសាធារណៈត្រូវធ្វើឡើងតាមកាលបរិច្ឆេទដូចតទៅ៖ ចាប់ពីថ្ងៃទី១ ដល់ថ្ងៃទី៣ ខែមីនា, នៅថ្ងៃទី៥ ខែមីនា, ពីថ្ងៃទី៧ ដល់ថ្ងៃទី១០ ខែមីនា, ពីថ្ងៃទី១២ ដល់ថ្ងៃទី១៣ ខែមីនា, ពីថ្ងៃទី១៥ ដល់ថ្ងៃទី១៧ ខែមីនា, ពីថ្ងៃទី១៩ ដល់ថ្ងៃទី២៤ ខែមីនា និងពីថ្ងៃទី២៦ ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៦២។ នៅក្នុងសវនាការទាំងនេះ តុលាការស្តាប់ទឡឹករណ៍ និងការឆ្លើយតបផ្ទាល់មាត់របស់លោក ឡឿង កាង លោក Dean Acheson

លោក Roger Pinto និងលោក Paul Reuter តំណាងឱ្យរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងព្រះអង្គ
ម្ចាស់ Vongsamahip Jayankura លោក Seni Pramoj លោក Henri Rolin, Sir Frank
Soskice លោក James Nevins Hyde តំណាងឱ្យរដ្ឋាភិបាលថៃ។

នៅក្នុងសវនាការ ចាប់ពីថ្ងៃទី១៥ដល់ថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៦២ តុលាការបាន
ស្តាប់សាក្សីនិងអ្នកជំនាញដែលបានកោះហៅដោយគុភាគីទាំងសងខាង ដើម្បីមកឆ្លើយ
និងសំណួរដែលសួរទៅពួកគេ ក្នុងការស្តាប់ចម្លើយនិងការសួរតទល់ដោយភាគីរបស់ខ្លួន
និងដោយភាគីបដិបក្ខ និងដោយចៅក្រមតុលាការ។ សាក្សីដែលបានផ្តល់ភស្តុតាងមាន
រាយនាមដូចខាងក្រោម៖

កោះហៅដោយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា៖

លោក សួន ប៊ុន អតីតអភិបាលខេត្តកំពង់ធំ អធិការផ្នែកកិច្ចការនយោបាយ និង
រដ្ឋបាលនៃក្រសួងមហាផ្ទៃកម្ពុជា ជាសាក្សី។

កោះហៅដោយរដ្ឋាភិបាលថៃ៖

លោកសាស្ត្រាចារ្យ Willem Schermerhorn ព្រឹទ្ធបុរសនៃមជ្ឈមណ្ឌលបណ្តុះ
បណ្តាលអន្តរជាតិសម្រាប់វាស់វែងផែនទីដែនអាកាស Delft និងជានាយកនៃនាយកដ្ឋាន
ប្រឹក្សាយោបល់សម្រាប់មជ្ឈមណ្ឌល ជាអ្នកជំនាញ។

លោក Friedrich E. Ackermann, Dipl. Ing ជាសាស្ត្រាចារ្យនៃមជ្ឈមណ្ឌលបណ្តុះ
បណ្តាលអន្តរជាតិសម្រាប់វាស់វែងផែនទីដែនអាកាស Delft និងជាសមាជិកនៃនាយកដ្ឋាន
ប្រឹក្សាយោបល់សម្រាប់មជ្ឈមណ្ឌល ជាសាក្សីនិងជាអ្នកជំនាញ។

លោក Herman Theodoor Verstappen ជាអ្នកឯកទេសខាងភូមិសាស្ត្រវិទ្យា
ប្រធានផ្នែកភូគព្ភសាស្ត្រនៃមជ្ឈមណ្ឌលបណ្តុះបណ្តាលអន្តរជាតិសម្រាប់វាស់វែងផែនទី
ដែនអាកាស Delft ជាអ្នកជំនាញ។

នៅក្នុងសវនាការដែលត្រូវធ្វើនៅថ្ងៃទី១៩ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៦២ តុលាការបានផ្អាក
ហើយជួបប្រជុំគ្នាឡើងវិញជាអសាធារណៈនៅក្នុងបន្ទប់ ដើម្បីទស្សនាខ្សែភាពយន្តអំពី
ទីតាំងទំនាស់ដែលភាគីកម្ពុជាបានដាក់ជូន ដោយមានវត្តមានរបស់តំណាងភាគីទាំងសង

ខាង។ ក្នុងពេលនៃការបញ្ចាំងខ្សែភាពយន្តនោះ និងដោយមានការអនុញ្ញាតពីប្រធាន
លោក សួន ប៊ុន បានបង្ហាញដោយសង្ខេបអំពីចំណុចទាំងឡាយដែលទាក់ទងទៅនឹង
អង្គហេតុ។

នៅក្នុងដំណើរការនៃនីតិវិធីជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ គូភាគីបានដាក់ជូននូវសេចក្តី
ស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យដូចខាងក្រោមនេះ៖

កាងនាមឱ្យរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា៖

នៅក្នុងបណ្តឹងនិងនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធី៖

"ទោះបីជារាជាណាចក្រថែចូលខ្លួនឬមិនចូលខ្លួនក៏ដោយ សូមតុលាការមេត្តាធ្វើ
ការវិនិច្ឆ័យនិងប្រកាសថា៖

- (១) រាជាណាចក្រថែ មានកាតព្វកិច្ចត្រូវដកចេញឱ្យអស់នូវកងកម្លាំងប្រដាប់
អាវុធ ដែលខ្លួនបានបោះទីតាំងនៅវិក័ណ្ណដ្ឋាននៃប្រាសាទព្រះវិហារ ចាប់តាំង
ពីឆ្នាំ១៩៥៤។
- (២) អធិបតេយ្យដែនដីលើប្រាសាទព្រះវិហារ ជាកម្មសិទ្ធិរបស់ព្រះរាជាណាចក្រ
កម្ពុជា។"

នៅក្នុងការឆ្លើយតប៖

"សូមតុលាការមេត្តា៖

- I.- ប្រានចោលនូវសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យ ដែលដាក់ជូនដោយរាជាណាចក្រថែ
នៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីតបរបស់ថែ ជាពិសេសក្នុងករណីចាំបាច់ចំពោះការ
បង្ហាញនូវសំអាងហេតុនានា សម្រាប់ការបដិសេធនូវសេចក្តីស្នើសុំបន្ថែមនានា
ដែលនឹងអាចដាក់ជូនតុលាការដោយរាជាណាចក្រថែជាយថាហេតុ។
- II.- សម្រេចសេចក្តីតាមសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យទាំងឡាយ ដែលមាននៅក្នុង
បណ្តឹងផ្តើមនីតិវិធីនេះរបស់កម្ពុជា និងនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីរបស់កម្ពុជា។

សូមមេត្តាវិនិច្ឆ័យនិងប្រកាសថា៖

- ១.- រាជាណាចក្រថៃ មានកាតព្វកិច្ចត្រូវដកចេញនូវកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធដែលខ្លួនបានបោះទីតាំងនៅវិភិណ្ណដ្ឋាននៃប្រាសាទព្រះវិហារ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៥៤។
- ២.- អធិបតេយ្យដែនដីលើប្រាសាទព្រះវិហារ ជាកម្មសិទ្ធិរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។"

កាងនាមឱ្យរដ្ឋាភិបាលថៃ៖

នៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីតប៖

"រដ្ឋាភិបាលថៃស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យថា៖

- (១) ការទាមទាររបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា នៅក្នុងពាក្យបណ្តឹងនិងដំណើរការនីតិវិធី មិនមានមូលដ្ឋានទេ និងគប្បីត្រូវបានប្រានចោល។
- (២) ប្រាវិហានស្ថិតនៅក្នុងដែនដីនៃប្រទេសថៃ៖ សូមតុលាការជាទីគោរពមេត្តាធ្វើការវិនិច្ឆ័យសេចក្តីនិងប្រកាសដូច្នោះ។"

នៅក្នុងពេលដំណើរការនៃនីតិវិធីទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់ នៅក្នុងពេលបិទសវនាការ នាថ្ងៃទី១៣ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៦២ មេធាវីនៃប្រទេសថៃបានស្នើសុំពន្យារពេលធ្វើសេចក្តីស្នើសុំចុងក្រោយក្នុងនាមឱ្យប្រទេសថៃ រហូតដល់ក្រោយពេលស្តាប់សាក្សីនិងអ្នកជំនាញ។ អ្នកតំណាងរបស់ភាគីកម្ពុជាត្រូវបានស្នើសុំឱ្យបង្ហាញទស្សនៈរបស់ខ្លួនអំពីបញ្ហានេះ និងបានប្រកាសថាខ្លួនមានការជឿជាក់ទាំងស្រុងលើភាពយុត្តិធម៌និងគតិបណ្ឌិតរបស់តុលាការ។ ក្រោយពីបានពិភាក្សាគ្នារួច តុលាការបានសម្រេចយល់ព្រមចំពោះការស្នើសុំសេចក្តីអនុញ្ញាតដោយខ្លួនយល់ឃើញថា បន្ទាប់ពីបានស្តាប់សាក្សីនិងអ្នកជំនាញនិងនៅមុនពេលដែលភាគីថៃធ្វើសេចក្តីស្នើសុំចុងក្រោយ អ្នកតំណាងរបស់ភាគីកម្ពុជាអាចដាក់នូវសេចក្តីកែលម្អនៃសេចក្តីស្នើសុំរបស់ខ្លួន ប្រសិនបើខ្លួនមានបំណងចង់ធ្វើបន្ទាប់ពីបានស្តាប់សាក្សីនិងអ្នកជំនាញទាំងនោះ។

សេចក្តីស្នើសុំវិនិច្ឆ័យដែលដាក់ជូនតុលាការដោយគូភាគី នៅក្នុងនីតិវិធីទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់ ហើយជាពិសេសបន្ទាប់ពីការសម្រេចខាងដើម មានដូចខាងក្រោម៖

រាងនាមឱវដ្តាភិបាលកម្ពុជា៖

ក. សេចក្តីស្នើសុំឱវដ្តាភិបាល ដែលត្រូវបានអាននាពេលធ្វើសវនាការថ្ងៃទី៥ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៦២៖

"សូមតុលាការមេត្តា៖

១. វិនិច្ឆ័យសេចក្តីនិងប្រកាសថា ខ្សែព្រំដែនរវាងកម្ពុជានិងថៃ នៅតំបន់ដងវែក គឺជាខ្សែដែលបានគូសនៅលើផែនទីរបស់គណៈកម្មការកំណត់ព្រំដែនរវាងឥណ្ឌូចិននិងសៀម (ឧបសម្ព័ន្ធ១ដែលមានភ្ជាប់នឹងដំណើរការនីតិវិធីរបស់ភាគីកម្ពុជា)។

២. វិនិច្ឆ័យសេចក្តីនិងប្រកាសថា ប្រាសាទព្រះវិហារមានទីតាំងស្ថិតនៅក្នុងដែនដីក្រោមអធិបតេយ្យរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

៣. វិនិច្ឆ័យសេចក្តីនិងប្រកាសថា រាជាណាចក្រថៃមានកាតព្វកិច្ចត្រូវដកចេញនូវកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ដែលខ្លួនបានបោះទីតាំងនៅវិកិណ្ណដ្ឋាននៃប្រាសាទព្រះវិហារក្នុងដែនដីកម្ពុជា ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៥៤មក។

៤. វិនិច្ឆ័យសេចក្តីនិងប្រកាសថា រាល់រូបចម្លាក់ សិលាចារឹក បំណែកនៃប្រាសាទគំរូថ្មភក់និងកុលាលភាពន៍បុរាណ ដែលត្រូវបានយកចេញពីប្រាសាទដោយអាជ្ញាធរថៃ តាំងតែពីឆ្នាំ១៩៥៤ រដ្ឋាភិបាលថៃត្រូវតែប្រគល់មកឱវដ្តាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាវិញ។

ខ. សេចក្តីស្នើសុំឱវដ្តាភិបាល ដែលមានឈ្មោះថាសេចក្តីស្នើសុំចុងក្រោយដែលត្រូវអាននៅក្នុងសវនាការ ថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៦២

"សូមតុលាការមេត្តា៖

១. វិនិច្ឆ័យសេចក្តីនិងប្រកាសថា ផែនទីតំបន់ដងវែក(ឧបសម្ព័ន្ធ១នៃដំណើរការនីតិវិធីរបស់ភាគីកម្ពុជា) បានត្រូវគូសឡើងនិងបោះពុម្ពផ្សាយក្នុងនាមនិងជាប្រយោជន៍ដល់គណៈកម្មការចម្រុះកំណត់ព្រំដែន ដែលបានបង្កើតឡើងដោយអនុសញ្ញាចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩០៤ ថាផែនទីនេះ តំណាងឱវសេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈកម្មការខាងលើនេះ និងដោយសារហេតុការណ៍និងតាមហេតុផលនៃកិច្ចព្រមព្រៀងនិងឥរិយាបថបន្តបន្ទាប់របស់គូភាគី ថាផែនទីនេះមានលក្ខណៈជាសន្និសញ្ញា។

២. វិនិច្ឆ័យសេចក្តីនិងប្រកាសថា ខ្សែព្រំដែនរវាងកម្ពុជានិងថៃនៅក្នុងតំបន់ ជម្លោះនេះក្នុងបរិវេណប្រាសាទព្រះវិហារ គឺជាខ្សែព្រំដែនដែលបានគូសនៅលើ ផែនទីរបស់គណៈកម្មការកំណត់ព្រំដែនរវាងឥណ្ឌូចិន-សៀម (ឧបសម្ព័ន្ធ ១ នៃ ដំណើរការនីតិវិធីរបស់កម្ពុជា)។

៣. វិនិច្ឆ័យសេចក្តីនិងប្រកាសថា ប្រាសាទព្រះវិហារមានទីតាំងស្ថិតនៅក្នុង ដែនដីក្រោមអធិបតេយ្យរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

៤. វិនិច្ឆ័យនិងប្រកាសថា រាជាណាចក្រថៃមានកាតព្វកិច្ចត្រូវដកចេញនូវកង កម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ដែលខ្លួនបានបោះទីតាំងនៅវិភិណ្ណដ្ឋាននៃប្រាសាទព្រះវិហារ នៅក្នុងដែនដីកម្ពុជា ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៥៤មក។

៥. វិនិច្ឆ័យសេចក្តីនិងប្រកាសថា រាល់រូបចម្លាក់ សិលាចារឹក បំណែកនៃប្រាសាទ គំរូថ្មភក់និងកុលាលភាជន៍បុរាណ ដែលត្រូវបានយកចេញពីប្រាសាទដោយ អាជ្ញាធរថៃ តាំងតែពីឆ្នាំ១៩៥៤ រដ្ឋាភិបាលថៃត្រូវតែប្រគល់មកឱ្យរដ្ឋាភិបាលនៃ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាវិញ។"

រវាងនាមឱ្យរដ្ឋាភិបាលថៃ ៖

ក. សេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យដែលត្រូវបានអាននៅក្នុងសវនាការថ្ងៃទី២០ ខែមីនាឆ្នាំ១៩៦២ "ពាក់ព័ន្ធនឹងសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យដែលបានដាក់ដោយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានៅ ថ្ងៃទី៥ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៦២ រដ្ឋាភិបាលថៃសូមដាក់ជូនគុណការនូវសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យ របស់ខ្លួន ដូចខាងក្រោម៖

១. សូមគុណការមេត្តាកុំទទួលយកមកពិចារណាលើការទាមទារ ដែលបានស្នើ ដោយភាគីកម្ពុជា នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី១និងទី៤ នៃសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យដែល ដាក់ជូនដោយអ្នកតំណាងរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា កាលពីថ្ងៃច័ន្ទ ទី៥ ខែមីនា ដោយ ហេតុថាការទាមទារទាំងពីរនេះត្រូវបានដាក់យឺតពេលពេក ហើយមិនបានបញ្ចូល ទៅក្នុងការទាមទារទាំងឡាយ ដែលរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានមានបំណងដាក់ជូន គុណការនៅក្នុងបណ្តឹងផ្ដើមនីតិវិធីនេះ ឬក្នុងដំណើរការនីតិវិធីជាលាយលក្ខណ៍ អក្សរ ហើយនេះគឺជាលើកដំបូងដែលអ្នកតំណាងរបស់កម្ពុជាលើកឡើងនៅពេល

ដែលគាត់បានធ្វើសេចក្តីស្នើសុំរបស់កម្ពុជា។ ហេតុដូច្នេះភាគីថៃសូមស្នើតុលាការ ថាមិនគួរទទួលយកការទាមទារទាំងនេះមកពិចារណាទេ។

២. ជាជំនួសវិញ

"ពាក់ព័ន្ធនឹងការទាមទារទី១ នៃការទាមទារទាំងឡាយខាងលើនេះ ភាគីថៃសូម ដាក់ជូននូវសេចក្តីសន្និដ្ឋានដូចខាងក្រោម៖

- (i) គេមិនអាចបញ្ជាក់បានថា ផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១ ជាកសារដែល តម្រូវឱ្យភាគីទាំងអស់គោរពតាមនោះទេ បើទោះបីជាតាមខ្លឹមសារ នៃអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩០៤ ឬតាមហេតុផលផ្សេងពីនេះក៏ដោយ ។
- (ii) តាមពិត ប្រទេសថៃនិងប្រទេសកម្ពុជាពុំបានចាត់ទុកព្រំដែនដែល បានគូសនៅលើឧបសម្ព័ន្ធ១ ជាព្រំដែនរវាងប្រទេសថៃនិងប្រទេស កម្ពុជា នៅក្នុងតំបន់ភ្នំដងរែកទេ។
- (iii) ដោយសារហេតុផលទាំងឡាយខាងលើនេះ ខ្សែព្រំដែនដែលបាន គូសនៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ១ មិនគួរយកមកជំនួសខ្សែព្រំដែនដែលមាន ស្រាប់នៅតាមជួរភ្នំដងរែកនោះទេ ដែលតាមពិតត្រូវបានភាគីទាំង ពីរធ្វើការកត់សម្គាល់និងទទួលយករួចហើយ។
- (iv) ដូច្នេះ ទោះបីជាតុលាការយល់ឃើញថា សមស្របនឹងទទួលយក មកពិចារណានូវការទាមទារ (I) ខាងលើនាពេលនេះ ដែលស្នើឡើង ដោយកម្ពុជា ផ្ទុយនឹងសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យរបស់ថៃក៏ដោយ ក៏ថៃ សូមស្នើថា ការទាមទារនេះមិនមានមូលដ្ឋានគ្រប់គ្រាន់ទេ ផ្អែកតាម អង្គសេចក្តី ហើយគប្បីបដិសេធចោល។

៣. សូមដាក់ជូនសេចក្តីស្នើសុំបន្ថែមដូចខាងក្រោម ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងសេចក្តី ស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យទី២និងទី៣របស់កម្ពុជា៖

- (i) មានភស្តុតាងជាច្រើនបង្ហាញថា គ្រប់ពេលវេលាសំខាន់ៗទាំងអស់ ថៃបានអនុវត្តអធិបតេយ្យពេញលេញក្នុងតំបន់ប្រាសាទនេះ ដោយ គ្មានកម្ពុជា។ ផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើអធិបតេយ្យនេះត្រូវបានបដិសេធ

ហើយប្រសិនបើកម្ពុជាបានអនុវត្តមុខងាររដ្ឋបាលរបស់ខ្លួនណាមួយ នៅក្នុងតំបន់ខាងលើ សកម្មភាពបែបនោះមានលក្ខណៈម្តងម្កាល និងមិនប្រាកដប្រជា ហើយទោះស្ថិតក្នុងករណីណាក៏ដោយ ក៏មិន អាចលុបចោល ឬកម្រិតការអនុវត្តអធិបតេយ្យពេញលេញរបស់ថៃ នៅក្នុងតំបន់ខាងលើនេះបានឡើយ។

- (ii) ខ្សែរបែងចែកទឹកនៅក្នុងតំបន់ខាងលើ ស្របគ្នាភាគច្រើននឹងចំណោក ថ្មជុំវិញប្រាសាទ និងបង្កើតបានជាព្រំដែនតាមសន្ធិសញ្ញានៅក្នុង តំបន់ខាងលើនេះ ដូចមានចែងក្នុងអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩០៤។
- (iii) នៅក្នុងកម្រិតដែលថៃ តែម្តងចំណោកថ្មមិនស្របគ្នាទាំងស្រុងទៅនឹង ខ្សែរបែងចែកទឹកដូចបានបង្ហាញឱ្យឃើញដោយសណ្ឋានដីនៅក្នុង តំបន់នេះ ភាពខុសគ្នានៃបម្រែបម្រួលមានកម្រិតតិចតួចប៉ុណ្ណោះ ហើយមិនគួររយកមកពិចារណាទេ។
- (iv) លក្ខណៈទូទៅនៃតំបន់នោះ អនុញ្ញាតឱ្យមានច្រកចូលទៅកាន់ ប្រាសាទពីខាងប្រទេសថៃ រីឯច្រកចូលប្រាសាទពីខាងប្រទេស កម្ពុជា ត្រូវឡើងកាត់ចំណោកភ្នំខ្ពស់ ពីវាលទំនាបកម្ពុជា។
- (v) ក្នុងកាលៈទេសៈនៃរឿងក្តីនេះ គេមិនអាចអនុវត្តដើម្បីជាប្រយោជន៍ ដល់កម្ពុជានូវលទ្ធិណាមួយ ដែលលើកឡើងដោយមេធាវីកម្ពុជា ឡើយ មិនថាជាការយល់ព្រម (acquiescence) ការមិនប្រែក្រឡះ សម្តី (estoppel) ឬអាជ្ញាយុកាល (prescription) នោះទេ។
- (vi) ទោះក្នុងករណីណាក៏ដោយ តុលាការមិនគួរអនុញ្ញាតឱ្យកម្ពុជាដាក់ ស្នើសុំការទាមទារមួយ ដោយផ្អែកលើអាជ្ញាយុកាលដែលពុំមាន លើកឡើងនៅកន្លែងណាមួយសោះ នៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីរបស់ ខ្លួន ឬរហូតដល់ជិតចុងបញ្ចប់នៃការបង្ហាញហេតុផលដោយផ្ទាល់ មាត់របស់ខ្លួន ទើបលើកឡើងនូវការទាមទារបែបនេះ។

(vii) ទោះក្នុងករណីណាក៏ដោយ ភស្តុតាងដែលជាប្រយោជន៍ដល់កម្ពុជា មិនគ្រប់គ្រាន់ទាំងស្រុង ដើម្បីផ្តល់ឱ្យកម្ពុជានូវកម្មសិទ្ធិដោយអាជ្ញា យុកាលនោះទេ។
ដូច្នោះ សេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យទី២និងទី៣ របស់កម្ពុជាគួរត្រូវ បដិសេធចោល។

៤. បន្ថែមនិងជំនួសឱ្យសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យទី៤របស់កម្ពុជា ភាគីថៃសូមស្នើថា សេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យនេះ បើទុកជាតុលាការទទួលយកមកពិចារណា ក៏ពុំមាន ភស្តុតាងគាំទ្រទាល់តែសោះ ដូច្នោះហើយការទាមទារដាក់ជូនដោយភាគីកម្ពុជា នៅក្នុងសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យទី៤នេះមិនអាចគាំទ្របានទេ។"

ខ. សេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យដែលបានកែសម្រួល ត្រូវបានដាក់ជូននៅថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៦២ បន្ទាប់ពីសវនាការ។

"ពាក់ព័ន្ធនឹងសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យ ដែលបានកែសម្រួលដាក់ជូនដោយរដ្ឋា ភិបាលកម្ពុជា កាលពីថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៦២ រដ្ឋាភិបាលថៃសូមគោរពដាក់សេចក្តី ស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យជូនតុលាការដូចខាងក្រោម៖

1. ពាក់ព័ន្ធនឹងការទាមទារទី១នៃសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យដែលបានកែសម្រួល៖

១. ភស្តុតាងទាំងមូលនៅចំពោះមុខតុលាការបង្ហាញថា ផែនទីនៅក្នុងតំបន់ភ្នំ ដងរែក ដែលជាឧបសម្ព័ន្ធទី១នៃដំណើរការនីតិវិធីរបស់កម្ពុជាមិនត្រូវបានគេរៀបចំ ឬបោះពុម្ពផ្សាយ ក្នុងនាមនិងជាប្រយោជន៍ដល់គណៈកម្មការចម្រុះកំណត់ព្រំដែន ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងតាមអនុសញ្ញា ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩០៤ ទេ។ ដោយឡែក គណៈកម្មការចម្រុះខាងលើ រួមមានគណៈកម្មការបារាំង និងគណៈ កម្មការសៀម ក៏ប៉ុន្តែឧបសម្ព័ន្ធទី១ខាងលើត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយ សមាជិក គណៈកម្មការបារាំងតែម្នាក់ឯង និងត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយតែក្នុងនាមគណៈកម្មការ បារាំងតែម្នាក់ឯងប៉ុណ្ណោះ។

២. មន្ត្រីបារាំងដែលបានរៀបចំឧបសម្ព័ន្ធទី១ខាងលើ ពុំមានអំណាចអ្វីផ្តល់ការ បកស្រាយផ្លូវការឬចុងក្រោយណាមួយអំពីសេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈកម្មការ

ចម្រុះខាងលើនោះទេ ហើយរឹតតែពុំមានអំណាចក្នុងការបកស្រាយគោលបំណងរបស់គណៈកម្មការចម្រុះខាងលើ នៅក្នុងចំណុចដែលពុំមានសេចក្តីសម្រេចណាមួយត្រូវបានកត់ត្រាទុកនោះទេ។

៣. គ្មានសេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈកម្មការចម្រុះខាងលើត្រូវបានកត់ត្រាទុកអំពីព្រំដែននៅប្រាសាទទេ។ ប្រសិនបើគណៈកម្មការចម្រុះខាងលើពិតជាបានឈានទៅដល់សេចក្តីសម្រេចបែបណានោះ សេចក្តីសម្រេចនោះមិនមែនជាគំណាងត្រឹមត្រូវនៅលើឧបសម្ព័ន្ធ១ខាងលើនេះទេ ប៉ុន្តែគឺជាសេចក្តីសម្រេចដែលថា នៅក្នុងតំបន់ប្រាសាទ ព្រំដែនគួរត្រួតស៊ីគ្នាជាមួយនឹងតែមចំណោតថ្ម។

៤. ពុំមានកិច្ចព្រមព្រៀងក្រោយៗមកទៀតរបស់គូភាគីដែលផ្តល់ឱ្យឧបសម្ព័ន្ធ១នូវលក្ខណៈជាទ្វេភាគីឬជាអនុសញ្ញាទេ។

៥. ភរិយាបថរបស់គូភាគី ចំពោះលក្ខណៈជាអនុសញ្ញារបស់ឧបសម្ព័ន្ធ១ខាងលើបង្ហាញថា ភាគីទាំងពីរពុំបានចាត់ទុកខ្សែព្រំដែនដែលបានគូសនៅលើឧបសម្ព័ន្ធ១ជាខ្សែព្រំដែននៅភ្នំដងរែកឡើយ។ ថៃបានបន្តការកាន់កាប់ដោយគ្មានជម្លោះនៅលើទឹកដីទាំងអស់នៅលើកំពូលភ្នំដងរែក។ នៅទីកន្លែងណាក៏ដោយ ដែលមានតែមចំណោតថ្មលើភ្នំដងរែក តែមចំណោតថ្មនេះនឹងត្រូវបានទទួលយកជាព្រំដែនខ្សែបែងចែកទឹក ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងតំបន់នេះតាមមាត្រា១នៃអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩០៤។

៦. បើទោះបីជាឧបសម្ព័ន្ធ១ខាងលើនេះ ត្រូវបានចាត់ទុកថាមានលក្ខណៈជាអនុសញ្ញាក៏ដោយ ក៏ខ្សែព្រំដែនដែលបានគូសនៅលើផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១នេះនឹងមិនតម្រូវឱ្យគូភាគីគោរពតាមឡើយ ពីព្រោះថា - ស្ថិតនៅក្នុងតំបន់ជម្លោះនេះ - វាផ្អែកទៅលើការវាស់វែងមិនសុក្រឹតនៅលើដីជាក់ស្តែង។

II. ពាក់ព័ន្ធនឹងការទាមទារទី២នៃសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យដែលបានកែសម្រួល

- ១. សូមតុលាការកុំទទួលយកមកពិចារណានូវការទាមទារនេះ ពីព្រោះថា៖
 - (i) ការទាមទារចំពោះតំបន់ "នៅក្នុងបរិវេណប្រាសាទប្រាសាទ" គឺជាការពង្រីកការទាមទារ ដែលរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានដាក់ជូននៅក្នុងបណ្តឹងផ្តើមនីតិវិធីនេះ និងនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។

(ii) លក្ខខណ្ឌនៃការទាមទារមានភាពមិនច្បាស់លាស់ ដើម្បីឱ្យតុលាការ និងរដ្ឋាភិបាលថែអាចកំណត់បាននូវទំហំទឹកដីដែលត្រូវទាមទារនោះ។

២. ជាជំនួសវិញ រដ្ឋាភិបាលថែសូមលើកឡើងម្តងទៀតនូវកថាខណ្ឌ៣នៃសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យរបស់ខ្លួន ដែលបានដាក់ជូនកាលពីសវនាការរបស់តុលាការនៅថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៦២។

III. ចំពោះការទាមទារទី៣និងទី៤នៃសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យដែលបានកែសម្រួល

រដ្ឋាភិបាលថែ សូមលើកឡើងម្តងទៀតនូវកថាខណ្ឌ៣នៃសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យរបស់ខ្លួនដែលបានដាក់ជូនកាលពីសវនាការរបស់តុលាការ នៅថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៦២។

IV. ចំពោះការទាមទារទី៥នៃសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យដែលបានកែសម្រួល

១. សូមតុលាការកុំទទួលយកមកពិចារណាលើការទាមទារនេះ ពីព្រោះការទាមទារនេះ ពង្រីកពីលើការទាមទារដែលរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានដាក់ជូននៅក្នុងបណ្តឹងផ្តើមនីតិវិធីនិងនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។

២. ជាជំនួសវិញ ការច្រានចោលនូវការទាមទារទី១ ទី២ និងទី៣នៃសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យដែលបានកែសម្រួល ត្រូវតែនាំទៅដល់ការច្រានចោលនូវការទាមទារនេះ។

៣. ជាជំនួសវិញ ការទាមទារនេះគួរកំណត់ចំពោះតែវត្ថុទាំងឡាយតាមប្រភេទដែលត្រូវបញ្ជាក់នៅក្នុងការទាមទារ ដែលត្រូវបញ្ជាក់ដោយភស្តុតាងនៅចំពោះមុខតុលាការថា អាជ្ញាធរថែបានយកចេញពីប្រាសាទ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៥៤។"

* * *

នៅក្នុងសាលដីការរបស់ខ្លួនចុះថ្ងៃទី២៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៦១ ដែលតាមរយៈសាលដីកានេះ តុលាការបានទទួលស្គាល់សមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួន ដើម្បីវិនិច្ឆ័យលើជម្លោះដែលរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានប្តឹងមកតុលាការ នៅថ្ងៃទី៦ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៥៩ តុលាការបានកំណត់ចំណុចវិវាទដូចខាងក្រោមនេះ ៖

"នៅក្នុងសំណុំរឿងនេះ កម្ពុជាបានចោទប្រកាន់ការរំលោភបំពានដោយភាគីថៃ លើអធិបតេយ្យទឹកដីរបស់កម្ពុជានៅតំបន់ប្រាសាទព្រះវិហារ និងបរិវេណជុំវិញប្រាសាទ។ ថៃឆ្លើយតបវិញដោយបញ្ជាក់អះអាងថា តំបន់ដែលមានបញ្ហាស្ថិតនៅខាងថៃនៃព្រំដែនរួម រវាងប្រទេសទាំងពីរ ហើយស្ថិតនៅក្រោមអធិបតេយ្យរបស់ថៃ។ នេះគឺជាជម្លោះអំពីអធិប តេយ្យដែនដី។"

ដូច្នេះ ចំណុចវិវាទដែលមាននៅចំពោះមុខតុលាការគឺការយល់ឃើញខុសគ្នាអំពី អធិបតេយ្យលើតំបន់នៃប្រាសាទព្រះវិហារ។ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាអធិបតេយ្យដែនដីនេះ តុលាការត្រូវតែពិនិត្យមើលខ្សែព្រំដែនរវាងរដ្ឋទាំងពីរនៅក្នុងតំបន់នោះ។ តុលាការបាន ទទួលផែនទីជាច្រើន ហើយក៏បានធ្វើការពិចារណាមួយចំនួនរួចហើយពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហា នេះ។ តុលាការនឹងពិនិត្យពិចារណាលើផែនទីនីមួយៗនៃផែនទីទាំងនេះ តែក្នុងក្របខណ្ឌ ដែលតុលាការអាចរកឃើញអំពីមូលហេតុនានា ដែលមាននៅក្នុងផែនទីសម្រាប់ធ្វើការ សម្រេចសេចក្តី ដើម្បីដោះស្រាយជម្លោះតែមួយគត់ដែលបានដាក់ជូនមកតុលាការ ហើយ ដែលចំណុចវិវាទនេះទើបតែត្រូវបានលើកឡើងខាងលើ។

* * *

ប្រាសាទព្រះវិហារ គឺជាបដិសរណាដ្ឋានពិសិដ្ឋនិងជាទីសក្ការៈបុរាណមួយ ដែល ស្ថិតនៅព្រំដែនថៃ-កម្ពុជា។ បច្ចុប្បន្ន ទោះបីជាផ្នែកខ្លះត្រូវបានបែកបាក់ក៏ដោយ ក៏ប្រាសាទ មានផលប្រយោជន៍ផ្នែកសិល្បៈ និងបុរាណវិទ្យាយ៉ាងសម្បើម ហើយនៅតែប្រើប្រាស់ជា កន្លែងធម្មយាត្រា។ ប្រាសាទនេះតាំងនៅលើពាយ័ព្យខ្ពស់ដែលមានឈ្មោះដូចគ្នា ស្ថិតនៅ តំបន់ខាងកើតនៃជួរភ្នំដងរែក ដែលជាធម្មតាបង្កើតបានជាព្រំប្រទល់រវាងប្រទេសទាំងពីរ នៅក្នុងតំបន់នេះ គឺប្រទេសកម្ពុជានៅខាងត្បូងនិងប្រទេសថៃនៅខាងជើង។ ផ្នែកជាច្រើន នៃជួរភ្នំនេះ រួមផ្សំដោយផ្ទាំងថ្មចោកខ្ពស់ៗឡើងត្រង់ពីលើវាលទំនាបរបស់ប្រទេសកម្ពុជា។ នេះគឺជាស្ថានភាពនៅព្រះវិហារតែម្តង ដែលអគារប្រាសាទស្ថិតនៅក្នុងកំពូលនៃទីខ្ពស់ រវាងត្រីកោណលយចេញទៅរកតំបន់ទំនាប។ ចាប់ពីតែមនៃចំណោកខ្ពស់ ស្ថានភាពទូទៅ

នៃផ្ទៃដីមានលក្ខណៈជាជម្រាលឆ្ពោះទៅទិសខាងជើងរហូតដល់ទន្លេណាមមូន ដែលស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសថៃ។

តាមការពិពណ៌នាខាងលើ គឺជាក់ស្តែងណាស់ថាខ្សែព្រំដែនដែលដើរតាមបណ្តោយតែម្តងចំណោតថ្មប្រទោះបីជាក្នុងកម្រិតណាមួយក៏ដោយ បើវាដើរទៅទិសខាងត្បូងនិងខាងកើតនៃតំបន់ប្រាសាទ នោះតំបន់នេះនឹងស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសថៃ។ ផ្ទុយទៅវិញ បើខ្សែព្រំដែនដើរទៅទិសខាងជើងឬទៅទិសខាងជើងនិងខាងលិច នោះតំបន់ប្រាសាទព្រះវិហារនឹងស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។

ប្រទេសថៃបានទទួលថា តែមនៃចំណោតថ្មបង្កើតបានជាខ្សែព្រំដែនធម្មជាតិនិងជាក់ស្តែងនៅក្នុងតំបន់នេះ។ ដើម្បីគាំទ្រការអះអាងនេះ ប្រទេសថៃបានយោងទៅដល់ភស្តុតាងជាងកសាវដែលបញ្ជាក់ពីឆន្ទៈរបស់ភាគីទាំងពីរ ក្នុងការបង្កើតខ្សែព្រំដែនដែលនឹងមិនត្រឹមតែមានលក្ខណៈធម្មជាតិប៉ុណ្ណោះទេ គឺថែមទាំងជាក់ស្តែងនិងមិនអាចកាន់ច្រឡំទៀតផង ដូចជាទន្លេ ជួរភ្នំ និងចំណោតថ្មខ្ពស់ដែលមានស្រាប់នេះ។

ឆន្ទៈរបស់ភាគីទាំងពីរដែលចង់បានខ្សែព្រំដែនមួយ ដែលមានលក្ខណៈធម្មជាតិនិងជាក់ស្តែង អាចឆ្លើយតបបានតាមស្ទើរតែគ្រប់ខ្សែបន្ទាត់ណាមួយ ដែលដើរតាមគន្លងដែលអាចសម្គាល់បានតាមបណ្តោយជួរភ្នំសំខាន់នៃជួរភ្នំដងវែក។ ព្រំដែនអាចនឹងដើរតាមខ្សែបន្ទាត់កំពូលភ្នំ ខ្សែបែងចែកទឹក ឬខ្សែចំណោតភ្នំមួយ (នៅទីណាដែលមានចំណោតភ្នំហើយដែលករណីនេះស្ទើរតែគ្មាន)។ ដូចដែលគេបានឃើញនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ភាគីទាំងពីរបានសម្រេចយកខ្សែបែងចែកទឹក។ ធ្វើបែបនេះ គេសន្មតថាភាគីទាំងពីរបានទទួលដឹងព្រមទាំង ខ្សែបន្ទាត់បែបនេះ ទោះស្ថិតក្នុងទីតាំងជាក់លាក់ណាមួយក៏ដោយ នឹងមិនមែនចាំបាច់ថា ជាខ្សែបន្ទាត់ដូចគ្នាទៅនឹងខ្សែបន្ទាត់តាមកំពូលភ្នំឬចំណោតថ្មនោះទេ។ ដូច្នេះ គេមិនអាចសន្មតថាភាគីទាំងពីរមានបំណងថា នៅទីណាដែលមានចំណោតភ្នំ ព្រំដែនត្រូវតែស្ថិតនៅតាមបណ្តោយចំណោតភ្នំនោះឡើយ ដោយមិនគិតពីការពិចារណាដទៃទៀត។

ភាគីទាំងពីរក៏បានផ្អែកលើអំណះអំណាងដទៃទៀត ដែលមានលក្ខណៈជារូបវន្តប្រវត្តិសាស្ត្រ សាសនា និងបុរាណវិទ្យាផងដែរ ប៉ុន្តែគុណភាពមិនអាចចាត់ទុកអំណះអំណាងទាំងនោះថាមានលក្ខណៈដែលត្រូវសម្រេចបានតាមផ្លូវច្បាប់ឡើយ។

*
* *

ពាក់ព័ន្ធនឹងបន្ទុកនៃភស្តុតាង ដោយផ្អែកលើជំហរជាផ្លូវការត្រូវបានបង្ហាញ ឱ្យឃើញថា ទោះបីជាកម្ពុជាជាដើមបណ្តឹងដែលបានចាប់ផ្តើមនីតិវិធីក៏ដោយ ក៏ប្រទេសថៃ គឺជាអ្នកទាមទារសិទ្ធិរបស់ខ្លួនម្នាក់ផងដែរ ដោយសារតែការទាមទារដែលខ្លួនបានដាក់ជូន នៅក្នុងសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យទី២នៃដំណើរការនីតិវិធីតប ហើយដែលទាក់ទិននឹងអធិប តេយ្យលើដែនដីមួយកន្លែងដូចគ្នា។ ទាំងប្រទេសកម្ពុជានិងប្រទេសថៃធ្វើការទាមទារ រៀងៗខ្លួន ដោយពឹងផ្អែកលើអង្គហេតុនិងការអះអាងដែលត្រូវបានបញ្ជាក់និងលើកឡើង ដោយភាគីម្ខាងឬភាគីម្ខាងទៀត។ ជាការពិតណាស់ បន្ទុកនៃភស្តុតាងទាក់ទងនឹងការ ទាមទារ អាស្រ័យលើភាគីដែលបានអះអាងឬលើកឡើងក្នុងការទាមទារទាំងនេះ។

*
* *

រហូតដល់ពេលដែលកម្ពុជាទទួលបានឯករាជ្យនៅឆ្នាំ១៩៥៣ កម្ពុជាគឺជាផ្នែកមួយ នៃឥណ្ឌូចិនបារាំង ហើយទំនាក់ទំនងការបរទេសរបស់ខ្លួន ដូចគ្នានឹងប្រទេសរបស់ឥណ្ឌូចិន បារាំងមួយចំនួនផ្សេងទៀតដែរ ត្រូវបានធ្វើដោយប្រទេសបារាំង ក្នុងនាមអំណាចអាណា ព្យាបាល។ ជារួម គុភាគីទាំងពីរឯកភាពទទួលស្គាល់ថា ជម្លោះបច្ចុប្បន្នមានប្រភពកំណើត មកពីការដោះស្រាយព្រំដែនក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ១៩០៤-១៩០៨ រវាងបារាំងនិងសៀម (ដែល ក្រោយមកត្រូវបានហៅថាថៃ) និងជាពិសេសថា អធិបតេយ្យលើព្រះវិហារផ្នែកលើអនុសញ្ញា ព្រំដែនចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩០៤ និងផ្នែកលើព្រឹត្តិការណ៍ក្រោយពីថ្ងៃនោះមក។ ហេតុដូច្នេះហើយបានជាតុលាការមិនពិនិត្យស្ថានភាពការណ៍ ដែលកើតមានរវាងភាគីទាំងពីរ មុនអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩០៤នោះទេ។

បទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនានានៃអនុសញ្ញាចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩០៤ ដែលចែង អំពីព្រំដែននៃតំបន់ភ្នំដងរែកខាងកើតមានខ្លឹមសារដូចខាងក្រោម ៖

"មាត្រា ១

ព្រំដែនរវាងសៀមនិងកម្ពុជា នៅក្រើយខាងឆ្វេងទន្លេសាប ចាប់ផ្តើមពីមាត់ពាម នៃស្ទឹងរលួស រួចដើរតាមខ្សែស្របចាប់ពីចំណុចនោះឆ្ពោះទៅទិសខាងកើត រហូតដល់ ជួបនឹងព្រែកកំពង់ទៀម បន្ទាប់មកបត់ឡើងទៅទិសខាងជើង ហើយខ្សែនេះប្រសព្វនឹង ខ្សែបណ្តោយពីចំណុចប្រសព្វនោះរហូតដល់ជួរភ្នំដងរែក។ ចាប់ពីទីនោះមក ខ្សែព្រំដែន ដើរតាមខ្សែបែងចែកទឹក ម្ខាងចន្លោះអាងទន្លេណាមសែននិងទន្លេមេគង្គ និងទន្លេណាមមុន នៅម្ខាងទៀត ខ្សែនេះប្រសព្វនឹងជួរភ្នំប៉ាដាង ហើយដើរតាមកំពូលភ្នំនេះ ទៅទិសខាងកើត រហូតដល់ទន្លេមេគង្គ។ នៅខ្សែទឹកខាងលើចាប់ពីចំណុចនោះ ទន្លេមេគង្គនៅតែជាព្រំដែន នៃរាជាណាចក្រសៀមស្របតាមមាត្រា១នៃសន្ធិសញ្ញាចុះថ្ងៃទី៣ ខែតុលា ឆ្នាំ១៨៩៣។"

"មាត្រា ៣

ដំណើរការកំណត់ព្រំដែនរវាងព្រះរាជាណាចក្រសៀម និងទឹកដីដែលបង្កើតបាន ជាឥណ្ឌូចិនបារាំង នឹងត្រូវរៀបចំធ្វើឡើង។ ការកំណត់ព្រំដែននេះនឹងត្រូវអនុវត្តដោយ គណៈកម្មការចម្រុះ ដែលមានសមាសភាពមន្ត្រីតែងតាំងដោយប្រទេសជាប់កិច្ចសន្យា ទាំងពីរ។ កិច្ចការទាំងនោះពាក់ព័ន្ធនឹងព្រំដែនដែលបានកំណត់ក្នុងមាត្រា១និង២ ព្រម ទាំងតំបន់ដែលនៅចន្លោះទន្លេសាបនិងសមុទ្រ។"

ជាបឋម គេឃើញថាមាត្រាទាំងនេះមិនបាននិយាយអំពីប្រាសាទព្រះវិហារទេ។ ដោយហេតុផលនេះហើយ មុននឹងតុលាការអាចចេញសេចក្តីសម្រេចទាក់ទងនឹងអធិបតេយ្យ ភាពនៅលើតំបន់ប្រាសាទបាន លុះត្រាតែបានពិនិត្យនូវអ្វីដែលជាខ្សែព្រំដែនរួចមក។ បន្ទាប់មក ទោះបីលក្ខណៈទូទៅនៃព្រំដែនដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា១ ជាខ្សែបែងចែកទឹក តាមជួរភ្នំដងរែក ក៏ប៉ុន្តែយោងតាមមាត្រា៣ ខ្សែព្រំដែនពិតប្រាកដនេះ នឹងត្រូវកំណត់ ដោយគណៈកម្មការចម្រុះបារាំង-សៀម។ លើសពីនេះទៅទៀត ត្រូវកត់សម្គាល់ថាអ្វីដែល ត្រូវកំណត់នោះគឺ "ព្រំប្រទល់" រវាងសៀមនិងឥណ្ឌូចិនបារាំង ហើយទោះបីជាការកំណត់ ព្រំដែននេះជាគោល (prim facie) ត្រូវផ្អែកលើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដែលចែងក្នុងមាត្រា១ក៏ដោយ ក៏គោលបំណងនៃការកំណត់ព្រំដែននេះ គឺដើម្បីបង្កើតខ្សែព្រំដែនជាក់លាក់មួយ។ ហេតុ

ដូច្នោះ ដើម្បីសម្រេចគោលដៅនេះ ខ្សែព្រំដែនគឺជាខ្សែដែលកើតចេញពីការងារនៃការ
កំណត់ព្រំដែន លើកលែងតែការកំណត់ព្រំដែននេះត្រូវបានបង្ហាញថាមិនមានសុពលភាព។

*
* *

ភ្លាមៗនោះ គណៈកម្មការចម្រុះដែលមានសមាជិកបារាំង-សៀមត្រូវបានបង្កើត
ឡើងឱ្យទទួលបន្ទុកការងារកំណត់ព្រំដែននៅតាមស្រុកផ្សេងៗ រួមទាំងស្រុកមួយចំនួននៅ
ផ្នែកខាងកើតជួរភ្នំដងរែក ដែលជាទីតាំងមានប្រាសាទព្រះវិហារស្ថិតនៅ។ គណៈកម្មការ
ចម្រុះនេះមានពីរក្រុម ម្ខាងគឺបារាំងនិងម្ខាងទៀតគឺសៀម ធ្វើការរួមគ្នា ដែលមួយក្រុមមាន
មន្ត្រីឋានលេខា និងមន្ត្រីរដ្ឋបាលជនជាតិបារាំង ក្រោមការដឹកនាំរបស់ប្រធានជាជនជាតិ
បារាំង ហើយមួយក្រុមទៀតគឺសមាជិកសៀមក្រោមការដឹកនាំរបស់ប្រធានជាជនជាតិ
សៀម។ ពាក់ព័ន្ធនឹងព្រំដែននៅជួរភ្នំដងរែក ការងាររបស់គណៈកម្មការចម្រុះនេះត្រូវបាន
កម្រិតឱ្យធ្វើតែនៅភាគខាងកើត (ម៉ូខាងកើតច្រកកិល) ដែលមានប្រាសាទព្រះវិហារតាំង
នៅប៉ុណ្ណោះ។ នៅពេលនេះ ភាគខាងលិចនៃជួរភ្នំដងរែកទាំងមូលស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសថៃ។
ដោយសារតែនៅពេលមានដំណោះស្រាយព្រំដែនបន្ថែមតាមសន្ធិសញ្ញាចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា
ឆ្នាំ១៩០៧ប៉ុណ្ណោះ ទើបស្រុកមួយចំនួនជាប់នឹងភាគខាងលិចភ្នំដងរែកត្រូវបានដាក់ក្នុង
ប្រទេសកម្ពុជា ដែលក្រោយមកតំបន់នេះបានក្លាយជាតំបន់ព្រំដែន។ កិច្ចការកំណត់
ព្រំដែននៅក្នុងតំបន់ព្រំដែនចុងក្រោយនេះ ត្រូវបានប្រគល់ទៅឱ្យគណៈកម្មការចម្រុះទី២
ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងតាមសន្ធិសញ្ញាឆ្នាំ១៩០៧។

គណៈកម្មការចម្រុះដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងតាមអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩០៤ បាន
រៀបចំកិច្ចប្រជុំលើកទី១របស់ខ្លួន នៅខែមករា ឆ្នាំ១៩០៥ ប៉ុន្តែកិច្ចប្រជុំនោះមិនបានសម្រេច
ផ្នែកនៃកិច្ចប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួន ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងព្រំដែននៅតាមភាគខាងកើតនៃជួរភ្នំ
ដងរែកទេ រហូតដល់ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩០៦ បើទោះបីជាមាននៅក្នុងតំបន់ហេតុរបស់គណៈ
កម្មការ នៅថ្ងៃទី២ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩០៦ ថាសមាជិកជនជាតិបារាំងមួយរូបនៃគណៈកម្មការនេះ
គឺអនុសេនីយ៍ឯក Tixier បានធ្វើដំណើរឆ្លងកាត់ភ្នំដងរែក នៅខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩០៥ ក៏ដោយ។

កិច្ចប្រជុំថ្ងៃទី២ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩០៦ ដែលបានប្រព្រឹត្តទៅនៅអង្គវត្តបានព្រមព្រៀងថា គណៈកម្មការនេះគួរតែឡើងភ្នំដងរែកពីរាល់ទំនាបខាងប្រទេសកម្ពុជា ដោយឆ្លងកាត់ច្រកកិល ដែលស្ថិតនៅទិសខាងលិចនៃប្រាសាទព្រះវិហារ ហើយធ្វើដំណើរឆ្ពោះទៅទិសខាងកើត តាមបណ្តោយជួរភ្នំនេះតាមផ្លូវដដែល (ឬតាមខ្សែបន្ទាត់ដដែល) ដែលអនុសេនីយ៍ឯក Tixier បានដើរឆ្លងកាត់នៅឆ្នាំ១៩០៥។ កំណត់ហេតុប្រជុំខាងលើបានបញ្ជាក់ថា រាល់ការចុះពិនិត្យភូមិសាស្ត្រចាំបាច់ទាំងអស់នៅចន្លោះផ្លូវនេះនិងជួរកំពូលភ្នំ (ដែលផ្លូវនេះដើរស្ទើរតែស្របគ្នានឹងជួរកំពូលភ្នំ) អាចយកវិធីនេះមកប្រើប្រាស់បាន ដោយហេតុថា ផ្លូវនេះមានចម្ងាយយ៉ាងឆ្ងាយបំផុតតែពី ១០ ទៅ ១៥ គីឡូម៉ែត្រប៉ុណ្ណោះពីកំពូលភ្នំនៅខាងភាគីសៀម។ ពុំមានការជំទាស់ទេថា ប្រធានក្រុមបារាំង និងប្រធានក្រុមសៀមនៃគណៈកម្មការចម្រុះ ដែលជាតំណាងឱ្យគណៈកម្មការនេះ ពិតជាបានធ្វើដំណើរតាមផ្លូវនេះ និងថានៅក្នុងពេលធ្វើដំណើរនោះ ពួកគេបានទស្សនាប្រាសាទព្រះវិហារ។ ប៉ុន្តែពុំមានកំណត់ត្រាអំពីសេចក្តីសម្រេចណាមួយដែលថាពួកគេអាចបានធ្វើនោះទេ។

នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំនៅថ្ងៃទី២ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩០៦ដដែលនេះ ក៏បានព្រមព្រៀងផងដែរថាសមាជិកម្នាក់ទៀតនៃក្រុមបារាំងរបស់គណៈកម្មការ គឺអនុសេនីយ៍ឯក អ៊ុំ ត្រូវវាស់វែងផ្នែកខាងកើតទាំងមូលនៃជួរភ្នំដងរែក ដែលមានប្រាសាទព្រះវិហារតាំងនៅ ដោយចាប់ផ្តើមពីចុងខាងកើត និងថាគាត់ត្រូវចាកចេញទៅបំពេញការងារនេះនៅថ្ងៃបន្ទាប់។

ដូច្នេះបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា គណៈកម្មការចម្រុះនេះពិតជាមានឆន្ទៈពិតប្រាកដក្នុងការកំណត់ព្រំដែនក្នុងតំបន់ដងរែក និងថាគណៈកម្មការចម្រុះនេះបានចាត់វិធានការចាំបាច់គ្រប់បែបយ៉ាង ដើម្បីដំណើរការការងារកំណត់ព្រំដែន។ តាមពិត ការងារនេះត្រូវបានបញ្ចប់ហើយ ដោយហេតុថានៅចុងខែមករា ឆ្នាំ១៩០៧ ឯកអគ្គរដ្ឋទូតបារាំងប្រចាំក្រុងបាងកកបានរាយការណ៍ជូនរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសនៅប៉ារីសថា គាត់បានទទួលដំណឹងជាផ្លូវការពីប្រធានក្រុមបារាំងនៃគណៈកម្មការចម្រុះថា ការងារកំណត់ព្រំដែនទាំងមូលត្រូវបានបញ្ចប់ដោយគ្មានឧបទ្វរហេតុអ្វីឡើយ ហើយថាខ្សែព្រំដែនត្រូវបានកំណត់ជាស្ថាពររួចរាល់ហើយ លើកលែងតែនៅក្នុងតំបន់សៀមរាបប៉ុណ្ណោះ។ លើសពីនេះទៀត នៅក្នុងរបាយការណ៍ស្តីពីកិច្ចការនៃការកំណត់ព្រំដែនទាំងមូល ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩០៧

ធ្វើជូនរដ្ឋាភិបាលរបស់ខ្លួន ប្រធានក្រុមបារាំងបាននិយាយថា "តាមបណ្តោយភ្នំដងរែក ទាំងមូលនិងរហូតដល់ទន្លេមេគង្គ ការកំណត់ព្រំដែនមិនអាចបង្កឱ្យមានការលំបាកណាមួយទេ"។ របាយការណ៍បានលើកឡើងផងដែរអំពីផែនទីដែលផលិតដោយប្រទេសថៃ ដែលត្រូវបានរៀបចំដោយអគ្គនាយកដ្ឋានភូមិសាស្ត្រភូមិនិរុច្ច ទៅទីក្រុងបាងកកនៅពេលថ្មីៗនេះ ដែលបានគូស "ផ្លូវដែលគណៈកម្មការចម្រុះឆ្នាំ១៩០៤ ដើរតាម" នៅភ្នំដងរែក។

ហេតុដូច្នេះហើយ វាហាក់ដូចជាច្បាស់ណាស់ថាព្រំដែនត្រូវបានវាស់វែង និងកំណត់រួចហើយ ប៉ុន្តែសំណួរគឺថាតើអ្វីជាខ្សែព្រំដែននោះ? (ជាពិសេសនៅតំបន់ព្រះវិហារ) នរណាជាអ្នកកំណត់? ដោយវិធីណា? ហើយតាមបញ្ជារបស់នរណា? ការលំបាកក្នុងការឆ្លើយសំណួរទាំងនេះគឺស្ថិតនៅក្នុងថា បន្ទាប់ពីមានកំណត់ហេតុនៃកិច្ចប្រជុំរបស់គណៈកម្មការទី១ នៅថ្ងៃទី២ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩០៦ គេមិនឃើញមានការយោងបន្ថែមទាល់តែសោះនៅក្នុងកំណត់ហេតុនៃកិច្ចប្រជុំក្រោយៗមកទៀត ស្តីពីបញ្ហាព្រំដែននៅក្នុងតំបន់ភ្នំដងរែកនេះទេ។

គេបានដឹងថានៅពេលនោះ គណៈកម្មការបានបញ្ចប់កិច្ចការរបស់ខ្លួនសឹងតែអស់ទៅហើយនៅលើដីជាក់ស្តែង ហើយគេកំពុងរង់ចាំរបាយការណ៍ និងផែនទីបណ្តោះអាសន្នរបស់មន្ត្រីឋានលេខាសាស្ត្រ (អនុសេនីយ៍ឯក អុំ និងអ្នកផ្សេងទៀត)។ របាយការណ៍និងផែនទីទាំងនេះមិនទាន់បានធ្វើរួចរាល់ហើយទេរហូតដល់ខែកុម្ភៈ-មីនា ឆ្នាំ១៩០៧ ដែលតាមធម្មតាពេលវេលានេះ គណៈកម្មការនឹងត្រូវជួបប្រជុំគ្នាម្តងទៀតដើម្បីពិនិត្យពិចារណាលើរបាយការណ៍និងផែនទីទាំងនេះ។ គេបានដឹងថា មានកិច្ចប្រជុំមួយត្រូវបានកំណត់ជាបណ្តោះអាសន្នធ្វើនៅថ្ងៃទី៨ ខែមីនា។ នេះពិតជាចេតនាក្នុងការកោះប្រជុំដែលអាចឃើញតាមរយៈលិខិតកោះប្រជុំបន្ទាន់ពីឯកអគ្គរដ្ឋទូតបារាំងប្រចាំក្រុងបាងកក ធ្វើជូនរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសបារាំងនៅទីក្រុងប៉ារីស ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩០៧ ដោយមានអមនូវរបាយការណ៍របស់លោកវរសេនីយ៍ឯក Bernard ប្រធានក្រុមបារាំងនៃគណៈកម្មការ។ នៅក្នុងលិខិតនោះដែរ លោកឯកអគ្គរដ្ឋទូត បានលើកឡើងថា "ផែនទីដែលបង្ហាញឱ្យឃើញនូវព្រំដែនអាចត្រូវបានធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្មក្នុងរយៈពេលជំនួសមរម្យ ហើយកិច្ចប្រជុំពេញអង្គរបស់សមាជិកគណៈកម្មការបារាំងនិងសៀម ប្រហែលជានឹងអាចរៀបចំធ្វើនៅមុនថ្ងៃទី១៥

ខែមីនា"។ ប៉ុន្តែជាក់ស្តែង ពុំមានកិច្ចប្រជុំណាមួយត្រូវបានប្រារព្ធឡើងនោះទេ។ ក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះដែរ រដ្ឋាភិបាលទាំងពីរបានដំណើរការចរចាលើសន្ធិសញ្ញាព្រំដែនថ្មីមួយទៀត។ សន្ធិសញ្ញានេះដែលត្រូវបានចុះហត្ថលេខានៅថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩០៧ បានចែងអំពីការដោះដូរទឹកដី និងបទប្បញ្ញត្តិច្បាស់លាស់ទាក់ទងនឹងព្រំដែនទាំងអស់ដែលមិនបានចែងនៅក្នុងដំណោះស្រាយនៃសន្ធិសញ្ញាឆ្នាំ១៩០៤មុន។

ដូច្នេះ គណៈកម្មការចម្រុះកំណត់ព្រំដែនទី២ត្រូវបានបង្កើតឡើងតាមសន្ធិសញ្ញាឆ្នាំ១៩០៧។ ដូចដែលបានលើកឡើងពីខាងដើម កិច្ចការមួយចំនួនរបស់គណៈកម្មការនេះគឺ កំណត់ផ្នែកនៃតំបន់ភ្នំដងរែកដែលមិនស្ថិតនៅក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់គណៈកម្មការទី១និយាយឱ្យចំបាប់ពីច្រកកិលទៅទិសខាងលិច ដូច្នេះហើយមិនរួមបញ្ចូលតំបន់ព្រះវិហារដែលស្ថិតនៅទិសខាងកើតនៃច្រកនោះទេ។ តាមពិតមានការងារជាន់គ្នាខ្លះៗរវាងគណៈកម្មការទាំងពីរនៅក្នុងតំបន់កិល ប៉ុន្តែការងារជាន់គ្នានេះមិនលាតសន្ធឹងដល់តំបន់ព្រះវិហារនោះទេ។ ទោះជាយ៉ាងណាក្តី នៅឬនៅក្បែរច្រកកិលមានភស្តុតាងនៅក្នុងកំណត់ត្រារបស់គណៈកម្មការទី២ ដែលថាខ្សែព្រំដែនដែលគូសដោយគណៈកម្មការនេះ បានភ្ជាប់ជាមួយខ្សែព្រំដែនដែលមានស្រាប់ ដែលតម្រង់ឆ្ពោះទៅខាងកើតរហូតដល់តំបន់ប្រាសាទនិងហួសតំបន់ប្រាសាទនេះទៅទៀត។ គេពុំមានព័ត៌មានជាក់លាក់ថាតើខ្សែព្រំដែននេះជាអ្វីនោះទេ ឬថាតើខ្សែព្រំដែននេះត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយរបៀបណាទេ ប៉ុន្តែមានការសន្មតមួយមានទម្ងន់រឹងមាំនៅគ្រប់កាលៈទេសៈ ដែលថាទោះតាមរបៀបណាក៏ដោយខ្សែព្រំដែននេះ គឺជាលទ្ធផលនៃការងាររវាស់វែងរបស់គណៈកម្មការទី១ និងដែលប្រធានក្រុមបារាំងសរសេរក្នុងរបាយការណ៍ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩០៧ ដោយបានបញ្ជាក់ថាការងាររវាស់វែងនេះត្រូវបានបញ្ចប់រួចរាល់ដោយមិនជួបការលំបាកទាល់តែសោះ។ តាមមាត្រា៤នៃសន្ធិសញ្ញាឆ្នាំ១៩០៧ តុលាការកត់សំគាល់ឃើញថា ទោះបីជាគណៈកម្មការចម្រុះទី២មានភារកិច្ចកំណត់ "ព្រំដែនថ្មី" តាមសន្ធិសញ្ញានោះក៏ដោយ តាមប្រការ III នៃពិធីសារដែលភ្ជាប់ជាមួយសន្ធិសញ្ញាគណៈកម្មការនេះ ក៏មានភារកិច្ចកំណត់ព្រំដែននៅផ្នែកទាំងអស់នៃព្រំដែនដូចមានចែងក្នុងប្រការ I នៃពិធីសារនេះ។ បទប្បញ្ញត្តិចុងក្រោយនេះទាក់ទងនឹងជួរភ្នំដងរែកទាំងមូល ចាប់ពីចំណុចមួយនៅពាក់កណ្តាលភាគខាងលិចនៃជួរភ្នំនេះបន្តដល់ជួរភ្នំប៉ាដាងនៅភាគខាងកើតនៃភ្នំដងរែករួចបន្តរហូតដល់ទន្លេមេគង្គ។

ដូច្នោះ ប្រសិនបើភាគខាងកើតនៃភ្នំដងរែកនិងតំបន់ភ្នំប៉ាដាង មិនទាន់ត្រូវបានកំណត់ ព្រំដែនដោយគណៈកម្មការចម្រុះទី១ (ឆ្នាំ១៩០៤) នោះគណៈកម្មការទី២ (ឆ្នាំ១៩០៧) មានភារកិច្ចធ្វើការងារនេះ។ ក្រៅពីការងារជាន់គ្នាដែលបានលើកឡើងខាងលើ (ដោយ មិនលាតសន្ធឹងដល់ព្រះវិហារ) គណៈកម្មការនេះមិនបានធ្វើកិច្ចការនេះទេ ហេតុដូច្នោះ ហើយការសន្មត គឺថាការងារវាស់វែងនេះត្រូវបានធ្វើរួចរាល់ហើយ។

ជាក់ស្តែង គណៈកម្មការចម្រុះទី១មិនបានរៀបចំកិច្ចប្រជុំជាផ្លូវការណាមួយឡើយ ក្រោយថ្ងៃទី១៩ ខែមករា ឆ្នាំ១៩០៧។ គេមិនត្រូវភ្លេចទេថា នៅពេលដែលកិច្ចប្រជុំបែប នេះគួរតែត្រូវបានគេរៀបចំឡើង ក្នុងគោលបំណងបញ្ចប់កិច្ចការរបស់គណៈកម្មការ ការចាប់អារម្មណ៍នៅក្នុងប្រទេសទាំងពីរ និងពីសំណាក់បុគ្គលដែលបានទទួលសិទ្ធិពិសេស ដើម្បីបំពេញកិច្ចការនិងបញ្ចេញមតិក្នុងនាមពួកគេលើកិច្ចការទាំងនេះ គឺផ្តោតលើការ សម្រេចបាននូវសន្តិសញ្ញាចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩០៧។ ការកង្វល់ជាចម្បងរបស់ ពួកគេ ជាពិសេសរបស់លោកវរសេនីយ៍ឯក Bernard មិនមែនការមិនបានបញ្ចប់ជាពិធីការ នូវលទ្ធផលនៃការកំណត់ព្រំដែន ដែលពួកគេត្រូវបំពេញកន្លងមកទេ។

ដំណាក់កាលចុងក្រោយនៃប្រតិបត្តិការកំណត់ព្រំដែន គឺជាការរៀបចំនិងបោះពុម្ព ផ្សាយផែនទី។ ចំពោះការអនុវត្តការងារបច្ចេកទេសនេះ រដ្ឋាភិបាលសៀមដែលនៅពេល នោះពុំមានមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ បានស្នើជាផ្លូវការឱ្យមន្ត្រីឋានលេខាបាំងគូសផែនទី ក្នុងតំបន់ព្រំដែននេះ។ វាក្យខណ្ឌទីមួយនៃកំណត់ហេតុរបស់កិច្ចប្រជុំគណៈកម្មការចម្រុះ ទី១ នៅថ្ងៃទី២៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩០៥ បានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា សំណើនេះបានទទួល ការឯកភាពពីក្រុមសៀមនៃគណៈកម្មការនេះ ដែលអាចជាអ្នកជួយផ្តើមគំនិតទៀតផង ដោយហេតុថានៅក្នុងលិខិតមួយ ចុះនៅថ្ងៃទី២០ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩០៨ ដែលនៅក្នុងលិខិត នេះឯកអគ្គរដ្ឋទូតសៀមនៅទីក្រុងប៉ារីសបានផ្ញើជូនទៅរដ្ឋាភិបាលរបស់ខ្លួន អំពីផែនទី ដែលជាលទ្ធផលចុងក្រោយនៃការគូសផែនទី លោកទូតសៀមរូបនេះបានយោងលើ "គណៈកម្មការចម្រុះកំណត់ព្រំដែន និងសំណើរបស់គណៈកម្មការសៀមដែលស្នើឱ្យ គណៈកម្មការបារាំងជាអ្នករៀបចំផែនទីព្រំដែនផ្សេងៗ" ទៀតផង។ ការណ៍នេះគឺជានយោ បាយច្បាស់លាស់របស់អាជ្ញាធរសៀម ដែលត្រូវបានបញ្ជាក់សាជាថ្មីនៅក្នុងគណៈកម្មការ

ចម្រុះទី២ (ឆ្នាំ១៩០៧) ដែលថា សហសេរីកសៀមបានស្នើសុំដល់សមាជិកបារាំងនៃគណៈកម្មការនេះឱ្យអនុវត្តការគូសផែនទីភូមិសាស្ត្រនេះ ដូចដែលមាននៅក្នុងកំណត់ហេតុនៃកិច្ចប្រជុំ ថ្ងៃទី៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩០៨។

រដ្ឋាភិបាលបារាំងបានចាត់វិធានការចាំបាច់ ដើម្បីឱ្យកិច្ចការនេះត្រូវអនុវត្តបានដោយមន្ត្រីយោធាបារាំងមួយក្រុមមានគ្នា៤នាក់ដែលក្នុងនោះ៣នាក់ គឺលោកអនុសេនីយ៍ឯក Tixier, Kerler និង De Batz ធ្លាប់ជាសមាជិករបស់គណៈកម្មការចម្រុះទី១។ ក្រុមនេះបានធ្វើការក្រោមការដឹកនាំទូទៅរបស់រសេនីយ៍ឯក Bernard ហើយនៅចុងសម្រេចរដូវ ឆ្នាំ១៩០៧ ក្រុមនេះបានបញ្ចប់ផែនទីមួយសេរីដែលមានចំនួន១១ផ្ទាំង គ្របដណ្តប់មួយភាគធំនៃព្រំដែនរវាងសៀមនិងឥណ្ឌូចិនបារាំង រួមបញ្ចូលទាំងផ្នែកទាំងឡាយដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ។ ផែនទីទាំងនេះត្រូវបានបោះពុម្ព និងផ្សព្វផ្សាយដោយក្រុមហ៊ុនគូសផែនទីដ៏ល្បីល្បាញរបស់បារាំងមួយដែលមានឈ្មោះថា H. Barrère។

ផែនទីទាំង១១ផ្ទាំងនេះត្រូវបញ្ជូនទៅឱ្យរដ្ឋាភិបាលសៀម ទៅតាមនីតិវិធីត្រឹមត្រូវជាផែនទីដែលរដ្ឋាភិបាលសៀមបានស្នើសុំ ហើយតុលាការនឹងពិចារណាអំពីកាលៈទេសៈនៃការបញ្ជូនផែនទី និងការសន្និដ្ឋានផ្នែកលើការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នានេះនៅពេលក្រោយ។ ផែនទី៣ផ្ទាំងក្នុងចំណោមផែនទីទាំងអស់ត្រូវលែងប្រើការកើតដោយព្រឹត្តិការណ៍ ព្រោះថាតំបន់ព្រំដែនចាស់ដែលផែនទីទាំងនេះបានបង្ហាញ ឥឡូវនេះបានស្ថិតនៅក្នុងទឹកដីរបស់កម្ពុជាទាំងស្រុងយោងតាមសន្ធិសញ្ញា ខែមីនា ឆ្នាំ១៩០៧។ អាស្រ័យហេតុនេះ សៀមមិនត្រូវបានស្នើសុំឱ្យទទួលយកឬបដិសេធផែនទីទាំងនេះឡើយ។ ប៉ុន្តែផែនទីផ្សេងទៀតនៅតែមានប្រយោជន៍ដល់សម្រាប់ប្រទេសសៀម។ ក្នុងចំណោមផែនទីទាំងនេះ មានផែនទីមួយជាផ្នែកនៃជួរភ្នំដងរែក ដែលមានប្រាសាទព្រះវិហារតាំងនៅ ហើយនៅលើផែនទីនោះគេបានគូសខ្សែព្រំដែនដែលអះអាងថា ជាលទ្ធផលនៃការងារកំណត់ព្រំដែន និងដែលបានដាក់ពយភ្នំព្រះវិហារទាំងមូល ព្រមទាំងតំបន់ប្រាសាទទៀតផងស្ថិតនៅក្នុងទឹកដីកម្ពុជា។ ដូច្នេះប្រសិនបើការកំណត់ព្រំដែន ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងនៅភាគខាងកើតនៃជួរភ្នំដងរែក បានកំណត់ឬមានបំណងកំណត់តាមខ្សែបែងចែកទឹក នោះផែនទីនេះអាចចាត់ទុកថាបានបង្ហាញខ្សែបែងចែកទឹកបែបនេះហើយ។ ផែនទីនេះ ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយប្រទេស

កម្ពុជានៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ១នៃដំណើរការនីតិវិធីរបស់ខ្លួន ហើយត្រូវបានគេដឹងនៅក្នុងរឿងក្តីនេះថាជាផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ ១ (នឹងត្រូវយោងនៅក្នុងសាលដីកានេះ)។

ផែនទីនេះហើយដែលកម្ពុជាយកធ្វើជាមូលដ្ឋានចម្បង ដើម្បីគាំទ្រដល់ការទាមទារអធិបតេយ្យរបស់ខ្លួនលើប្រាសាទនេះ។ ផ្ទុយទៅវិញ ប្រទេសថៃក៏វាចំពោះការទាមទារណាមួយ ដែលផ្អែកលើផែនទីនេះ ដោយមានសំអាងហេតុដូចគ្នាទៅ ទីមួយ ផែនទីនេះមិនមែនបានមកពីការងាររបស់គណៈកម្មការចម្រុះទេ ហេតុដូច្នេះហើយទើបផែនទីនេះពុំមានលក្ខណៈចាប់បង្ខំ។ ទីពីរ នៅត្រង់តំបន់ព្រះវិហារ ផែនទីនេះ មានកំហុសផ្នែកសំភារៈដែលមិនអាចពន្យល់បាន ដោយផ្អែកលើការអនុវត្តនូវអំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការកែប្រែដែលគណៈកម្មការអាចមាន។ យោងតាមការភ័ររបស់ថៃ កំហុសនោះគឺថាខ្សែព្រំដែនដែលត្រូវបានបង្ហាញលើផែនទីនេះ មិនមែនជាខ្សែបែងចែកទឹកពិតប្រាកដក្នុងតំបន់នេះទេ ហើយថាប្រសិនបើវាជាខ្សែបន្ទាត់ដែលគូសតាមខ្សែបែងចែកទឹកពិតប្រាកដនោះ តំបន់ប្រាសាទនេះនឹងស្ថិតក្នុងទឹកដីថៃ។ ថៃបានភ័រវិនិច្ឆ័យទៀតថា បើនិយាយអំពីតំបន់ព្រះវិហារខ្លួនមិនដែលទទួលយកផែនទីនេះឬខ្សែព្រំដែនដែលបានបង្ហាញនៅលើផែនទីនេះ យ៉ាងហោចណាស់ទាក់ទងទៅនឹងព្រះវិហារ ដែលការទទួលស្គាល់នេះតម្រូវឱ្យខ្លួនត្រូវអនុវត្តតាមនោះទេ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ប្រសិនបើថៃពិតជាបានទទួលយកផែនទីនេះ គឺថៃធ្វើដូច្នោះក៏ដោយសារតែខ្លួនមានជំនឿដោយមានការកំណត់ច្រឡំថា ខ្សែព្រំដែនលើផែនទីនេះត្រូវបានគេគូសត្រឹមត្រូវទៅតាមខ្សែបែងចែកទឹក។

នៅពេលនេះ គុណការនឹងពិចារណាតែទៅលើការភ័រទី១ប៉ុណ្ណោះ ដោយផ្អែកលើទង្វើករណីដែលគុណការយល់ឃើញថាត្រឹមត្រូវ ពោលគឺផែនទីនេះមិនធ្លាប់ដែលបានទទួលការឯកភាពជាផ្លូវការពីគណៈកម្មការចម្រុះទី១ទេ ដោយហេតុថាគណៈកម្មការនេះលែងដំណើរការតាំងពីប៉ុន្មានខែមុនពេលផលិតបានផែនទីនេះម៉្លេះ។ កំណត់ត្រាមិនបានបង្ហាញថា តើផែនទីនិងខ្សែបន្ទាត់នេះបានផ្អែកតាមសេចក្តីសម្រេចឬការណែនាំណាមួយពីគណៈកម្មការដល់មន្ត្រីឋានលេខ នៅពេលគណៈកម្មការកំពុងមានដំណើរការនោះទេ។ អ្វីដែលច្បាស់នោះគឺថា ផែនទីនេះប្រាកដជាបានផ្អែកលើមូលដ្ឋានណាមួយហើយ ហើយគុណការយល់ដោយពុំមានវិមតិសង្ស័យឡើយថា ផែនទីនេះបានផ្អែកទៅលើការងាររបស់

មន្ត្រីឋានលេខានៅតំបន់ភ្នំដងរែក។ ដោយផែនទីនេះ ជាផែនទីមួយក្នុងចំណោមសេរីផែនទី
នៃតំបន់ព្រំដែនដែលបានផលិតដោយអ្នកជំនាញឋានលេខាសាស្ត្ររបស់រដ្ឋាភិបាលបារាំង
តាមសំណើរបស់អាជ្ញាធរសៀម ដែលត្រូវបានបោះពុម្ពនិងផ្សព្វផ្សាយដោយក្រុមហ៊ុនលឿ
ឈ្មោះមួយនៅប៉ារីស គ្រប់ចំណុចទាំងអស់ត្រូវបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់នៅលើផែនទីនេះ
ហេតុដូច្នោះហើយ ផែនទីនេះមានលក្ខណៈផ្លូវការ ហើយផែនទីនេះមានអំណាចរបស់ខ្លួន
តាមលក្ខណៈបច្ចេកទេស ហើយផែនទីនេះមានប្រភពកំណើតប្រកបដោយលក្ខណៈច្បាស់
ទែងឥតឱ្យមន្ទិលសង្ស័យ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ តុលាការសន្និដ្ឋានថា នៅពេលចាប់
ផ្តើម និងនៅពេលផលិតផែនទីនេះពុំមានលក្ខណៈតម្រូវឱ្យគុណតម្លៃតាមទេ។

* * *

ថៃបានបង្ហាញហេតុផលថា ដោយសារពុំមានការកំណត់ព្រំដែនណាមួយដែល
បានយល់ព្រម និងអនុម័តដោយគណៈកម្មការចម្រុះឬដោយផ្អែកលើការណែនាំរបស់ខ្លួន
តាមស្មារតីនៃមាត្រា១នៃអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩០៤ ខ្សែព្រំដែនចាំបាច់ត្រូវតែអនុវត្តដោយម្តង
ម៉ត់តាមខ្សែបែងចែកទឹកពិតប្រាកដ ហើយថានៅតំបន់ព្រះវិហារខ្សែបន្ទាត់នេះនឹងដាក់
ប្រាសាទព្រះវិហារនៅក្នុងទឹកដីថៃ។ បើទុកជាទទួលស្គាល់ថា គណៈកម្មការចម្រុះមាន
ឆន្ទានុសិទ្ធិមួយចំនួនក្នុងការដាក់ចេញពិខ្សែបែងចែកទឹក ដើម្បីជៀសវាងភាពមិនប្រក្រតី
និងមានឆន្ទានុសិទ្ធិពិនិត្យលើហេតុការណ៍នៅតាមតំបន់ជាក់ស្តែងសុទ្ធសាធ្នោះ ក៏ថៃ
ជំទាស់ថា ការដាក់ចេញណាមួយ ដូចជាការដាក់ប្រាសាទព្រះវិហារនៅក្នុងទឹកដីកម្ពុជា
នឹងធ្វើឱ្យលើសវិសាលភាពនៃអំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិដែលគណៈកម្មការចម្រុះមាន ដោយមិន
បានពិភាក្សាច្បាស់លាស់ជាមួយរដ្ឋាភិបាលទាំងពីរ។

បើទុកជាខ្លឹមសារនៃការជំទាស់អាចមានដោយការលើកឡើងដោយខ្លួនឯងនេះក្តី
តុលាការយល់ឃើញថា ការជំទាស់នេះមិនចំបញ្ហាជាក់ស្តែងពាក់ព័ន្ធនៅទីនេះទេ។ បើទុក
ជាពុំមានការកំណត់ព្រំដែននៅប៉ែកខាងកើតនៃភ្នំដងរែក ដែលបានយល់ព្រមនិងអនុម័ត
ដោយគណៈកម្មការចម្រុះក៏ដោយ ក៏ជាក់ស្តែងបានបើកផ្លូវឱ្យរដ្ឋាភិបាលទាំងពីរទទួលយក
នូវការកំណត់ព្រំដែននៅតំបន់នោះបាន ដោយប្រើប្រាស់ការងាររបស់សមាជិកបច្ចេកទេស

នៃគណៈកម្មការចម្រុះ។ ចំពោះការកំណត់ព្រំដែនណាមួយដែលងាកចេញពីខ្សែបែងចែក
ទឹក បើផ្អែកតាមការតវ៉ារបស់ថៃ ដោយហេតុថាការកំណត់ព្រំដែនដែលបានចង្អុលបង្ហាញ
នៅលើផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១ មិនមែនជាការកំណត់ព្រំដែនរបស់គណៈកម្មការចម្រុះនោះពុំ
មានហេតុផលអ្វីដែលត្រូវពិភាក្សាថា តើការងាកចេញដែលអាចកើតមាននៅតំបន់ព្រះវិហារ
ស្ថិតនៅក្នុងអំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់គណៈកម្មការចម្រុះនោះឬក៏អត់ទេ។ ហេតុផលនៅ
ត្រង់ថា តាមពិតវាត្រូវស្ថិតក្នុងអំណាចរបស់រដ្ឋាភិបាលទាំង២ ដើម្បីសម្រេចអំពីការងាក
ចេញបែបនេះ។

ហេតុដូច្នោះហើយ បញ្ហាពិតប្រាកដដែលជាបញ្ហាសំខាន់មួយនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ
គឺថា តើភាគីទាំងពីរពិតជាបានទទួលស្គាល់ផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១ដែរឬទេ? ហើយថាតើខ្សែ
បន្ទាត់ដែលចង្អុលបង្ហាញនៅលើផែនទីនេះ ជាលទ្ធផលនៃការងារកំណត់ព្រំដែននៅក្នុង
តំបន់ព្រះវិហារ ដែលនាំឱ្យផែនទីនេះមានលក្ខណៈតម្រូវឱ្យអនុវត្តតាមដោយខានមិនបាន
ដែរឬទេ?

ចំពោះបញ្ហានេះ ថៃបដិសេធដោយអះអាងថាខ្លួនប្រកាន់យកឥរិយាបថអកម្ម
ប៉ុណ្ណោះចំពោះអ្វីដែលកើតឡើងក្រោយមកទៀត។ ថៃក៏អះអាងផងដែរថា សកម្មភាពដែល
ពាក់ព័ន្ធច្រើនទៅនឹងការខកខានមិនបានជំទាស់ មិនគ្រប់គ្រាន់ថាខ្លួនជាភាគីបានយល់ព្រម
ទៅលើការងាកចេញនៅព្រះវិហារ ពីខ្សែបែងចែកទឹកដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា១នៃអនុ
សញ្ញាឆ្នាំ១៩០៤ រហូតដល់ថ្នាក់ធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់អធិបតេយ្យលើតំបន់ប្រាសាទនោះទេ។

គុណការយល់ឃើញផ្សេងចំពោះបញ្ហានេះ។ តាមកំណត់ហេតុបង្ហាញច្បាស់ថា
ការបោះពុម្ពផ្សាយនិងការបញ្ជូនផែនទីទាំង១១ផ្ទាំង ដែលបានលើកឡើងខាងលើរួមទាំង
ផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១ផង គឺជាព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់មួយ។ នេះមិនមែនគ្រាន់តែជាការដោះដូរ
គ្នារវាងរដ្ឋាភិបាលបារាំងនិងសៀមនោះទេ តែបើដូច្នោះមែននោះវាអាចមានលក្ខណៈគ្រប់
គ្រាន់តាមផ្លូវច្បាប់។ ផ្ទុយទៅវិញ ផែនទីទាំងអស់ត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយយ៉ាងទូលំទូលាយ
ទៅដល់គ្រប់មជ្ឈដ្ឋានបច្ចេកទេសពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ព្រមទាំងបានជូនដំណឹងដល់ស្ថាប័ន
ភូមិសាស្ត្រឈានមុខនៅក្នុងប្រទេសសំខាន់ៗ និងទៅដល់មជ្ឈដ្ឋានដទៃទៀតក្នុងតំបន់
ដែលមានការពាក់ព័ន្ធនឹងស្ថានបេសកកម្មការទូតសៀមអមរដ្ឋាភិបាលអង់គ្លេស អាឡឺម៉ង់

រុស្ស៊ី និងអាមេរិក និងទៅដល់គ្រប់សមាជិកទាំងអស់នៃគណៈកម្មការចម្រុះបារាំង-សៀម ផងដែរ។ ការចែកចាយដើមដំបូងមានចំនួន១៦០ច្បាប់ ដែលមួយច្បាប់ៗមាន១១ផ្ទាំង។ ផែនទី៥០ ត្រូវបានចែកទៅឱ្យរដ្ឋាភិបាលសៀម។ ការដែលផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១ត្រូវបាន ចែកជូនដើម្បីជាការបង្ហាញពីលទ្ធផលនៃការងារកំណត់ព្រំដែន គឺបង្ហាញច្បាស់នៅក្នុង លិខិតចុះថ្ងៃទី២០ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩០៨ របស់អគ្គរាជទូតថៃនៅទីក្រុងប៉ារីស ធ្វើជូន រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសនៅទីក្រុងបាងកក ដែលក្នុងលិខិតនោះលោកបានមានប្រសាសន៍ថា "ទាក់ទងនឹងសំណើរបស់គណៈកម្មការចម្រុះកំណត់ព្រំដែន និងសមាជិកគណៈកម្មការ សៀម ដែលសុំឱ្យសមាជិកគណៈកម្មការបារាំងរៀបចំផែនទីព្រំដែនផ្សេងៗ ឥឡូវនេះ សមាជិកគណៈកម្មការបារាំងបានរៀបចំការងាររបស់ខ្លួនចប់រួចរាល់ហើយ"។ លោកបាន បន្ថែមទៀតថា លោកបានទទួលផែនទី១ស៊េរី ដើម្បីបញ្ជូនទៅឱ្យរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងការបរទេស សៀម។ លោកបានបន្តរៀបរាប់អំពីបញ្ជីឈ្មោះផែនទីទាំង១១ផ្ទាំង ដែលមួយផ្ទាំងមាន ៥០ច្បាប់ រួមទាំងផែនទីតំបន់ភ្នំដងរែកផង។ នៅចុងបញ្ចប់ លោកបាននិយាយថាគាត់ រក្សាទុកផែនទីនីមួយៗចំនួន២ច្បាប់ ហើយមួយច្បាប់ទៀតផ្ញើទៅស្ថានបេសកកម្មការទូត នីមួយៗ នៅទីក្រុងឡុង ប៊ែកឡាំង ប្រទេសរុស្ស៊ី និងសហរដ្ឋអាមេរិក។

មានការជំទាស់ក្នុងនាមប្រទេសថៃថា ការបញ្ជូនផែនទីដោយអាជ្ញាធរបារាំងនេះ បើនិយាយឱ្យចំទៅគឺធ្វើដោយភាគីតែម្ខាងទេ ហើយថាប្រទេសថៃមិនត្រូវបានស្នើសុំឬបាន បញ្ជាក់ថាខ្លួនបានទទួលផែនទីនេះជាផ្លូវការឡើយ។ តាមពិតទៅ ដូចដែលគេនឹងឃើញ ជាបន្តបន្ទាប់ទៀត ការទទួលស្គាល់ដែលត្រូវធ្វើឡើងតាមរបៀបមួយយ៉ាងច្បាស់លាស់ គឺតាមរយៈភរិយាបថរបស់ថៃ។ ប៉ុន្តែ បើទុកជាមិនដូចនេះក៏ដោយ ក៏ច្បាស់ណាស់ថា មានកាលៈទេសៈជាច្រើនសម្រាប់ឱ្យអាជ្ញាធរសៀមមានប្រតិកម្មក្នុងរយៈពេលសមរម្យ ប្រសិនបើខ្លួនមានបំណងមិនយល់ព្រមនឹងផែនទីនេះ ឬមានបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរណាមួយត្រូវលើក ឡើងទាក់ទងនឹងផែនទីនេះ។ អាជ្ញាធរសៀមមិនបានបញ្ចេញប្រតិកម្មបែបនេះទេ ទាំងនៅ ពេលនោះឬអស់ជាច្រើនឆ្នាំបន្ទាប់មក ដូច្នេះហើយត្រូវចាត់ទុកថាបានសុខចិត្តទទួលយក។

ចំពោះផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១ វាមិនគ្រាន់តែជាកាលៈទេសៈនៃការបញ្ជូនផែនទីនេះ និងផែនទីដទៃទៀតនោះទេ ដែលបង្កឱ្យមានប្រតិកម្មពីភាគីសៀម ប្រសិនបើប្រតិកម្មនេះ

មានមែននោះ។ ប៉ុន្តែ ក៏មានការចង្អុលបង្ហាញផងដែរ នៅលើផ្ទៃនៃសន្លឹកផែនទីដែល គម្រោងឱ្យមានប្រតិកម្ម ប្រសិនបើអាជ្ញាធរសៀមមានហេតុផលជំទាស់ថាផែនទីនោះ មិន តំណាងឱ្យលទ្ធផលនៃការងារកំណត់ព្រំដែនទេ។ ដូចដែលបានពិពណ៌នារួចមកហើយ ផែនទីនេះ រួមជាមួយផែនទីដទៃទៀត ត្រូវបានប្រគល់ទៅឱ្យសមាជិកសៀមនៃគណៈ កម្មការចម្រុះ។ សមាជិកទាំងនេះចាំបាច់ត្រូវតែដឹង (និងតាមរយៈពួកគេនោះ រដ្ឋាភិបាល សៀមត្រូវតែបានដឹង) ថាផែនទីនេះមិនអាចតំណាងឱ្យអ្វីៗដែលត្រូវបានអនុម័តជាផ្លូវការ ដោយគណៈកម្មការចម្រុះទេ ហើយដោយហេតុនេះពួកគេមិនអាចត្រូវបានច្រឡំដោយសារ ចំណងជើងផែនទីដែលមានឈ្មោះថា "ដងវែក-គណៈកម្មការកំណត់ព្រំដែនរវាងឥណ្ឌូចិន និងសៀម" ហើយមិនអាចនាំទៅដល់ការសន្មតថា វាជាការអះអាងនូវសមិទ្ធផលរបស់ គណៈកម្មការចម្រុះនោះទេ។ ម៉្យាងទៀត ប្រសិនបើសមាជិកនៃគណៈកម្មការសៀមសន្មត ផ្សេងពីនេះ ទោះបីមិនបានបញ្ជាក់ក្នុងកំណត់ហេតុក៏ដោយ ក៏ការណ៍នេះអាចកើតមាន ពីព្រោះថា តាមការពិតគណៈកម្មការចម្រុះបានធ្វើសេចក្តីសម្រេចដែលជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ យកមកធ្វើផែនទី ហើយដោយសារការសម្រេចនេះ សមាជិកគណៈកម្មការសៀមពិតជា បានដឹងរួចទៅហើយ។

សមាជិកគណៈកម្មការសៀម ត្រូវតែបានឃើញផងដែរនូវកំណត់សម្គាល់ដែល មាននៅជ្រុងខាងលើប៉ែកខាងឆ្វេងនៃសន្លឹកផែនទីដែលបង្ហាញថា ការងារនៅលើដីជាក់ ស្តែងត្រូវបានប្រតិបត្តិដោយអនុសេនីយ៍ឯក Kerler និង អ៊ី ។ ដោយសារតែអ្នកទាំងនោះ បានមានវត្តមាននៅក្នុងអង្គប្រជុំរបស់គណៈកម្មការ ដែលបានប្រព្រឹត្តទៅកាលពីថ្ងៃទី២ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩០៦ ដូច្នេះ ពួកគេត្រូវតែបានដឹងថា នៅពេលនោះអនុសេនីយ៍ឯក អ៊ី បាន ទទួលបញ្ជាឱ្យទៅធ្វើការវាស់វែងនៅប៉ែកខាងកើតនៃជួរភ្នំដងវែក ដែលគ្របដណ្តប់ទាំង ព្រះវិហារផងដែរ ហើយក៏ដឹងដែរថា គាត់ត្រូវចាកចេញនៅថ្ងៃបន្ទាប់ដើម្បីអនុវត្តការងារនេះ។ អ្នកទាំងនោះមិនបាននិយាយអ្វីទាំងអស់ ទាំងនៅពេលនោះនិងក្រោយៗមកទៀតដើម្បី ស្នើសុំថា ផែនទីនេះមិនមែនជាលទ្ធផលនៃការងារកំណត់ព្រំដែនទេឬផែនទីនេះមានភាព មិនត្រឹមត្រូវក៏ទេដែរ។

ការណ៍ដែលអាជ្ញាធរសៀមតាមរយៈឥរិយាបថរបស់ខ្លួនបានបញ្ជាក់ថាបានទទួល ផែនទីទាំងនោះនិងទទួលស្គាល់នូវលក្ខណៈនៃផែនទីទាំងនោះ និងអ្វីដែលផែនទីទាំងនោះ គំណាងឱ្យ គឺត្រូវបានបង្ហាញតាមរយៈសកម្មភាពរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ ព្រះអង្គម្ចាស់ ជាម រុង ក្នុងការថ្លែងអំណរគុណចំពោះឯកអគ្គរដ្ឋទូតបារាំងនៅទីក្រុងបាងកក ចំពោះផែនទី ទាំងនេះ និងស្នើសុំឱ្យលោកឯកអគ្គរដ្ឋទូតផ្តល់១៥ច្បាប់ទៀតនៃផែនទីនីមួយៗ ដើម្បីបញ្ជូន ទៅឱ្យអភិបាលខេត្តរបស់សៀមជាច្រើនទៀតផង។

ភស្តុតាងបន្ថែមទៀត ត្រូវបានយកចេញពីការពិភាក្សាគ្នារបស់គណៈកម្មការ ប្រតិបត្តិ (Commission of Transcription) ជាបន្តបន្ទាប់ ដែលបានជួបប្រជុំគ្នានៅទីក្រុង បាងកក នៅខែមីនា ឆ្នាំ១៩០៩ និងប៉ុន្មានខែក្រោយមកទៀត។ នេះគឺជាគណៈកម្មការ ចម្រុះបារាំង-សៀមមួយ ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយភាគីទាំងពីរដែលមានគោលបំណង ចាប់ផ្តើមការងារភូមិសាស្ត្ររបស់សៀមជាផ្លូវការ តាមរយៈការបញ្ចូលគ្នានូវរាល់ការងារ ទាំងអស់របស់គណៈកម្មការចម្រុះទាំងពីរ ឆ្នាំ១៩០៤និង១៩០៧។ គោលបំណងសំខាន់គឺ ត្រូវបំប្លែងផែនទីដែលមានស្រាប់ឱ្យទៅជាទម្រង់សៀវភៅផែនទីស្រួលមើលនិងធ្វើឱ្យពាក្យ ពេចន៍បារាំង-សៀម ដែលប្រើប្រាស់ក្នុងផែនទីនោះសមមូលត្រឹមត្រូវនៅក្នុងភាសាដទៃទៀត។ នៅក្នុងពេលបំពេញការងាររបស់គណៈកម្មការនេះ មិនមានការស្នើសុំណាមួយត្រូវបានធ្វើ ឡើងថា ផែនទីឧបសម្ព័ន្ធទាំងបួនច្បាប់នេះមិនអាចទទួលយកបាននោះទេ។

មានការទាមទារក្នុងនាមថែថា ផែនទីដែលទទួលបានពីក្រុងប៉ារីសនោះ បាន ឃើញដោយមន្ត្រីតូចតាចដែលមិនមានជំនាញខាងផែនទីតែប៉ុណ្ណោះ និងមិនបានដឹងអ្វី ទាំងអស់អំពីប្រាសាទព្រះវិហារ។ តាមពិត នៅក្នុងរយៈពេលនីតិវិធីទាញហេតុផលដោយ ផ្ទាល់មាត់ មានការលើកឡើងថា គ្មាននរណាម្នាក់នៅប្រទេសសៀមនៅពេលនោះបានដឹង អំពីប្រាសាទព្រះវិហារឬខ្វល់ខ្វាយអំពីប្រាសាទនេះទេ។

តុលាការមិនអាចទទួលយកនូវការជំទាស់នេះទេ ទាំងអង្គហេតុ ទាំងអង្គច្បាប់។ ប្រសិនបើអាជ្ញាធរសៀមពិតជាបានបង្ហាញផែនទីទាំងនេះដល់តែមន្ត្រីតូចតាច នោះអាជ្ញាធរ សៀមពិតជាបានធ្វើសកម្មភាពយ៉ាងប្រថុយប្រថាននេះដោយខ្លួនឯង ហើយតាមរយៈអង្គ ហេតុនេះ ការទាមទាររបស់ថែមិនអាចទទួលបាននូវការគាំទ្រលើឆាកអន្តរជាតិឡើយ។

ប៉ុន្តែ ដូចដែលបានលើកឡើងខាងលើ ប្រវត្តិនៃរឿងរ៉ាវនេះបង្ហាញច្បាស់ថាផែនទីនេះត្រូវបានឃើញដោយបុគ្គលជាច្រើនដូចជា ព្រះអង្គម្ចាស់ ដេ វ៉ាវឡូសេ ជាអគ្គនាយកបរទេសព្រះអង្គម្ចាស់ ជាម រ៉ុង ជាអគ្គនាយកហាវៃ សមាជិកសៀមរបស់គណៈកម្មការចម្រុះទី១ សមាជិកសៀមរបស់គណៈកម្មការប្រតិបត្តិ និងត្រូវបានសន្និដ្ឋានផងដែរថា ផែនទីឧបសម្ព័ន្ធទី១នេះ ត្រូវបានឃើញដោយអភិបាលខេត្តខូកខាន់ (Khukhan) ជាខេត្តរបស់សៀម នៅជាប់នឹងតំបន់ព្រះវិហារភាគខាងជើង ដែលគាត់ជាអភិបាលខេត្តម្នាក់ក្នុងចំណោមអភិបាលខេត្តមួយចំនួនដែលត្រូវទទួលបានផែនទីថតចម្លងបន្ថែម ដែលត្រូវបានស្នើសុំបន្ថែមដោយព្រះអង្គម្ចាស់ ជាម រ៉ុង។ មិនមានបុគ្គលណាម្នាក់ក្នុងចំណោមបុគ្គលទាំងនេះជាមន្ត្រីតូចតាចនោះទេ។ មន្ត្រីទាំងអស់ឬស្ទើរតែទាំងអស់ស្គាល់ភូមិសាស្ត្រនៅតំបន់នោះ។ មន្ត្រីខ្លះទៀតប្រាកដជាស្គាល់តំបន់ដងរែក។ តាមរយៈឯកសារនៅក្នុងសំណុំរឿងបង្ហាញច្បាស់ថា ព្រះអង្គម្ចាស់ ជាម រ៉ុង មានចំណាប់អារម្មណ៍ផ្ទាល់ខ្លួនយ៉ាងខ្លាំងលើការងារកំណត់ព្រំដែននេះនិងមានចំណេះដឹងជ្រាលជ្រៅអំពីប្រាសាទបុរាណ។ វាមិនអាចជឿបានទាល់តែសោះដែលថា អភិបាលខេត្តខូកខាន់ (Khukhan) ដែលជាខេត្តបង្កើតឡើងជាប់ជាមួយព្រះវិហារ រហូតដល់មានដំណោះស្រាយនៅឆ្នាំ១៩០៤ មិនដឹងអំពីអត្ថិភាពរបស់ប្រាសាទព្រះវិហារនោះទេ។

ទោះជាករណីណាក៏ដោយ ការជំទាស់ជាលក្ខណៈពិសេសរបស់ថៃនេះ ត្រូវបានបដិសេធយ៉ាងច្បាស់ក្រឡែក តាមរយៈឯកសារមួយដែលថៃខ្លួនឯងបានតម្កល់ ហើយតាមឯកសារនោះ ប្រាសាទនេះត្រូវបានរកឃើញជាថ្មីនៅឆ្នាំ១៨៩៩ ដោយព្រះអង្គម្ចាស់សៀមឈ្មោះ សានជាស៊ីត អមដំណើរដោយមន្ត្រី និងអ្នកមុខអ្នកការមូលដ្ឋានប្រហែល១៥ទៅ ២០នាក់ ដែលក្នុងនោះទំនងជាមានអភិបាល និងអភិបាលរងខេត្តខូកខាន់ (Khukhan) ផងដែរ។ ដូចនេះវាបង្ហាញឱ្យឃើញថា គ្រាន់តែក្នុងរយៈពេល៩ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ មុនពេលអាជ្ញាធរសៀមទទួលបានផែនទីឧបសម្ព័ន្ធទី១នេះ មានមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ជាច្រើននៅប្រទេសសៀមបានដឹងអំពីព្រះវិហារ។

លើសពីនេះទៀត តុលាការយល់ឃើញថាមិនមានមូលដ្ឋានច្បាប់ចំពោះបច្ច័យដែលខ្លួនព្យាយាមទាញយកសេចក្តីស្នើសុំចេញពីអង្គហេតុថា នៅពេលនោះមិនមាននរណា

ម្នាក់នៅប្រទេសថៃ បានដឹងអំពីសារៈសំខាន់នៃប្រាសាទបុរាណខ្មែរជាច្រើនប្រាសាទព្រះវិហារ។ តាមផ្លូវច្បាប់ ការកែតម្រូវព្រំដែនមិនអាចទាមទារដោយឈរលើមូលដ្ឋានថា តំបន់ព្រំដែន មួយប្រែជាមានសារៈសំខាន់ ដោយមិនបានដឹងឬមិនសង្ស័យនៅពេលបង្កើតព្រំដែននោះ ទេ។

*
* *
*

តាមការរកឃើញជាហូរហែបានឱ្យដឹងថា អាជ្ញាធរសៀមពិតជាបានទទួលដោយ ត្រឹមត្រូវនូវផែនទីឧបសម្ព័ន្ធទាំងនេះ ហើយថាអាជ្ញាធរសៀមបានព្រមទទួលយកផែនទីនេះ។ ប៉ុន្តែនៅពេលនេះ ពាក់ព័ន្ធនឹងតំបន់នៃព្រះវិហារដែលសព្វថ្ងៃមានការជំទាស់ក្នុងនាម ប្រទេសថៃ ថាមានកំហុសដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តជាកំហុសដែលអាជ្ញាធរសៀមមិនបានដឹង នៅពេលដែលខ្លួនព្រមទទួលយកផែនទីនាពេលនោះ។

តាមវិធាននៃច្បាប់គឺថា ភាគីមួយមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យលើកឡើងអំពីកំហុស ថា ជាធាតុផ្សំដើម្បីធ្វើឱ្យទៅជាមោឃៈនូវការយល់ព្រមបានទេ ប្រសិនបើភាគីដែលលើក ឡើងនោះបានរួមចំណែកប្រព្រឹត្តកំហុស ដោយឥរិយាបថខ្លួនឯងឬអាចបញ្ចៀសកំហុសបាន ឬប្រសិនបើក្នុងស្ថានភាពដែលភាគីនោះមានលទ្ធភាពដឹងអំពីកំហុសដែលអាចកើតមាន។ គុណការយល់ឃើញថាគ្រាន់តែគុណសម្បត្តិនិងសមត្ថភាពរបស់បុគ្គលនៃភាគីថៃដែលបាន ឃើញផែនទីឧបសម្ព័ន្ធតែប៉ុណ្ណោះ ក៏នឹងធ្វើឱ្យមានការលំបាកចំពោះប្រទេសថៃ ក្នុងការ អះអាងអំពីកំហុសនេះណាស់តាមផ្លូវច្បាប់។ អ្នកទាំងនេះរាប់បញ្ចូលទាំងសមាជិកនៃ គណៈកម្មការព្រំដែននេះតែម្តង ដែលខ្លួនមានសមត្ថកិច្ចលើផ្នែកនេះនៃព្រំដែន។ ប៉ុន្តែ ក្រៅពីនេះគុណការយល់ឃើញថា មានកាលៈទេសៈផ្សេងទៀតជាច្រើនពាក់ព័ន្ធនឹងផែនទី ឧបសម្ព័ន្ធទាំងនេះ ដែលធ្វើឱ្យការអះអាងអំពីកំហុសនេះលំបាកនឹងទទួលយក។

ការពិនិត្យពិច័យមួយបង្ហាញថា ផែនទីនេះបានទាញការចាប់អារម្មណ៍យ៉ាង ស្រួចស្រាលចំពោះតំបន់ព្រះវិហារ ដែលគ្មានបុគ្គលពាក់ព័ន្ធឬគ្មានបុគ្គលណាម្នាក់មាន ភារកិច្ចពិនិត្យពិច័យផែនទី អាចខកខានមិនបានឃើញអ្វីដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងផែនទី

ពាក់ព័ន្ធនឹងតំបន់នោះទេ។ ដូចដែលប្រទេសថៃបានលើកឡើង ប្រសិនបើប្រសព្វនានា ភូមិសាស្ត្រនៃទឹកនៃឆ្នេរនោះ ផ្តល់លក្ខណៈច្បាស់លាស់ចំពោះនរណាក៏ដោយដែលធ្លាប់ទៅ ដល់ទីនោះ ពិតជាឃើញថាខ្សែបែងចែកទឹកត្រូវដើរតាមបណ្តោយខ្សែចំណោតថ្ម (ប្រសិន បើការណ៍នេះពិតមែននោះ អង្គហេតុនេះពិតជាមានយ៉ាងច្បាស់ណាស់នៅឆ្នាំ១៩០៨) ដូច្នោះ ផែនទីនេះបានបង្ហាញឱ្យឃើញច្បាស់ថា ខ្សែបន្ទាត់របស់ផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១មិនបាន ដើរទៅតាមខ្សែចំណោតថ្មទេនៅក្នុងតំបន់នោះ ដោយហេតុថាខ្សែបន្ទាត់នេះត្រូវបានគូស ឱ្យនៅឆ្ងាយទៅខាងជើងពយនៃភ្នំព្រះវិហារទាំងមូល។ គ្មាននរណាម្នាក់ដែលមើលផែនទី នេះ ហើយយល់ច្រឡំអំពីផែនទីនេះនោះទេ។

លើសពីនេះទៅទៀត ផែនទីនេះបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់នូវទីតាំងប្រាសាទព្រះវិហារ ស្ថិតក្នុងទឹកដីកម្ពុជា ដោយប្រើរូបសញ្ញាដែលហាក់ដូចជាការបង្ហាញនូវប្លង់ត្រួសៗនៃទីតាំង ប្រាសាទនិងកាំជណ្តើរដែលកំណាងឱ្យប្រាសាទនេះ។

ដូច្នោះ វាហាក់ដូចជាមានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ហើយ នៅក្នុងផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១ ដើម្បីកាត់មន្ទិលសង្ស័យ ចំពោះអ្នកដែលមានភារកិច្ចត្រូវពិនិត្យពិចារណាផែនទីនេះឬចំពោះ នរណាក៏ដោយដែលបានគិតថា ខ្សែបែងចែកទឹកនៅតំបន់ព្រះវិហារគួរតែដើរតាមខ្សែ ចំណោតថ្ម។ ហួសពីនេះទៅទៀត ដូចដែលបានចង្អុលបង្ហាញរួចមកហើយ រដ្ឋាភិបាលសៀម បានដឹងឬត្រូវបានសន្មតថាបានដឹងតាមរយៈសមាជិកសៀមនៃគណៈកម្មការចម្រុះ ថាផែនទី ឧបសម្ព័ន្ធ១មិនដែលត្រូវបានអនុម័តជាផ្លូវការដោយគណៈកម្មការនេះទេ។ អាជ្ញាធរសៀម បានដឹងរួចហើយថា ផែនទីនេះគឺជាលទ្ធផលការងាររបស់មន្ត្រីឋានលេខាសាស្ត្របារាំង ដែលអាជ្ញាធរសៀមខ្លួនឯងបានផ្តល់ជំនឿទុកចិត្តឱ្យធ្វើការងារផលិតផែនទីទាំងនេះ។ អាជ្ញាធរសៀមបានព្រមទទួលយកផែនទីនេះដោយមិនបានធ្វើការស្រាវជ្រាវឯករាជ្យណា មួយ ដូចនេះហើយឥឡូវនេះ អាជ្ញាធរសៀមមិនអាចអះអាងអំពីកំហុសដើម្បីលុបចោល នូវការយល់ព្រមពិតប្រាកដរបស់ពួកគេនោះបានទេ។ ហេតុដូច្នោះហើយ តុលាការសន្តិដ្ឋាន ថា ការលើកឡើងអំពីកំហុសមិនអាចយកជាការបានទេ។

ឥឡូវតុលាការនឹងពិចារណាលើព្រឹត្តិការណ៍នានាក្រោយដំណាក់កាលឆ្នាំ១៩០៤ -១៩០៩។

ពីមុនមក អាជ្ញាធរសៀមមិនបានលើកសំណួរណាមួយអំពីផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១
 រវាងខ្លួនឯងនិងបារាំងឬកម្ពុជា ឬបដិសេធផែនទីនេះជាចំហនោះទេ រហូតដល់ការចរចាឆ្នាំ
 ១៩៥៨ នៅទីក្រុងបាងកក ទើបអាជ្ញាធរសៀមលើកយកបញ្ហាផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១មកនិយាយ
 និងបដិសេធផែនទីនេះជាចំហនៅក្នុងការពិភាក្សារវាងថៃនិងកម្ពុជា អំពីបញ្ហាប្រាសាទ
 ព្រះវិហារក្នុងចំណោមបញ្ហាផ្សេងទៀត។ ពុំមានបញ្ហាណាមួយត្រូវបានលើកឡើង សូម្បីតែ
 ក្រោយឆ្នាំ១៩៣៤-១៩៣៥ នៅពេលដែលថៃធ្វើការវាស់វែងដោយខ្លួនឯងនៅក្នុងតំបន់នេះ
 ហើយតាមទស្សនៈរបស់ថៃ ការវាស់វែងនេះបង្ហាញថាមានភាពខុសគ្នារវាងខ្សែបន្ទាត់នៅ
 លើផែនទីនិងខ្សែបែងចែកទឹកពិតប្រាកដ ដែលភាពខុសគ្នាមួយនាំទៅដល់ការដាក់ប្រាសាទ
 ព្រះវិហារក្នុងទឹកដីកម្ពុជា។ ក្រោយកាលបរិច្ឆេទនេះមក ទោះបីថៃពេលខ្លះបានផលិត
 ផែនទីមួយចំនួនដោយខ្លួនឯងដែលបង្ហាញថា ប្រាសាទព្រះវិហារស្ថិតក្នុងទឹកដីថៃក៏ដោយ
 ក៏ថៃនៅតែបន្តប្រើប្រាស់ទាំងសម្រាប់គោលបំណងផ្លូវការនិងសាធារណៈនូវផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ
 ១ឬផែនទីដទៃទៀតដែលបានបង្ហាញថា ប្រាសាទព្រះវិហារស្ថិតនៅក្នុងទឹកដីកម្ពុជាដោយ
 មិនបានលើកឡើងនូវសំណួរណាមួយអំពីបញ្ហានេះទេ (ការពន្យល់របស់ថៃ អំពីបញ្ហានេះ
 នឹងត្រូវយកមកពិចារណានាពេលក្រោយ)។ លើសពីនេះទៀត តុលាការមានការលំបាក
 នឹងមើលរំលងនូវហេតុការណ៍ដែលថា ជាឧទាហរណ៍ នៅឆ្នាំ១៩៣៧ ក្រោយពីការ
 វាស់វែងដោយថៃខ្លួនឯងនៅឆ្នាំ១៩៣៤-១៩៣៥ ហើយដែលនៅឆ្នាំដែលនោះមានការ
 ចុះសន្ធិសញ្ញាជាមួយបារាំង ដែលក្នុងនោះមានការអះអាងឡើងវិញនូវព្រំដែនរួមដែលបាន
 កំណត់រួចហើយ អគ្គនាយកដ្ឋានភូមិសាស្ត្រភូមិន្ទសៀមបានផលិតផែនទីមួយបង្ហាញថា
 ព្រះវិហារស្ថិតនៅក្នុងទឹកដីកម្ពុជា។

ថៃមានឱកាសជាច្រើនដង ដើម្បីលើកឡើងអំពីបញ្ហាផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១ជាមួយ
 អាជ្ញាធរបារាំង។ ជាបឋម មានការចរចាលើសន្ធិសញ្ញាឆ្នាំ១៩២៥និង១៩៣៧ ស្តីពីមិត្តភាព
 ពាណិជ្ជកម្មនិងនាវាចរណ៍រវាងបារាំងក្នុងនាមឥណ្ឌូចិននិងសៀម។ បើទុកជាសន្ធិសញ្ញា
 ទាំងនេះបានចែងអំពីនីតិវិធីទូទៅសម្រាប់សើរើឡើងវិញឬជំនួសកិច្ចព្រមព្រៀងមុនៗ ក៏
 សន្ធិសញ្ញាទាំងនេះមិនរាប់បញ្ចូលព្រំដែន ដែលមានស្រាប់ក្នុងនីតិវិធីដែរ ដោយហេតុថា
 ព្រំដែននេះត្រូវបានកំណត់តាមដំណោះស្រាយព្រំដែននៅឆ្នាំ១៨៩៣ ១៩០៤ និង១៩០៧
 រួចហើយ។ ហេតុដូច្នេះហើយ និងតាមបទប្បញ្ញត្តិជាក់ស្តែងមួយចំនួនទៀត ភាគីទាំងពីរ

បានកម្ពស់ទុកជាបានការចំពោះព្រំដែនដែលមានស្រាប់ ទោះបីព្រំដែននោះយ៉ាងណាក៏ដោយ។ ទាំងនេះគឺជាឱកាសដែលតាមធម្មតាថែគួរតែបានលើកបញ្ហានេះ ប្រសិនបើខ្លួនយល់ឃើញថាដែនទីនេះចង្អុលបង្ហាញព្រំដែននៅក្នុងព្រះវិហារមិនត្រឹមត្រូវ (ជាពិសេសទាក់ទងនឹងការចរចាសន្ធិសញ្ញាឆ្នាំ១៩៣៧ ដែលធ្វើឡើងតែ២ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះបន្ទាប់ពីការវាស់វែងដោយថែខ្លួនឯងលើតំបន់ព្រំដែននេះ ដែលបានបង្ហាញឱ្យឃើញតាមការយល់ឃើញរបស់ថែថា មានភាពខុសគ្នាយ៉ាងខ្លាំងរវាងខ្សែបន្ទាត់លើផែនទីនិងខ្សែបែងចែកទឹកនៅក្នុងព្រះវិហារ) ដែលក្នុងឱកាសទាំងនោះថែគួរតែបាន និងត្រូវតែលើកបញ្ហានេះឡើងប្រសិនបើថែជឿជាក់ថាដូច្នោះមែន។ ជាក់ស្តែង ថែមិនត្រឹមតែមិនបានលើកឡើងប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងផលិតផែនទីមួយដោយខ្លួនឯងនៅឆ្នាំ១៩៣៧ ដែលបង្ហាញថា ព្រះវិហារស្ថិតនៅក្នុងទឹកដីកម្ពុជាទៀតផង។ ទោះជាផែនទីនេះ ធ្វើឡើងក្នុងបំណងយកមកប្រើប្រាស់សម្រាប់គោលដៅផ្ទៃក្នុងយោធាក៏ដោយ ប៉ុន្តែវាមិនបានធ្វើឱ្យគុណការយល់ឃើញថា វាមិនមានតម្លៃជាភស្តុតាងទេក្នុងទស្សនៈរបស់ប្រទេសថៃនោះ។ គេអាចធ្វើការសន្និដ្ឋានថា ជាពិសេសនៅក្នុងកាលៈទេសៈឆ្នាំ១៩៣៧ ថែបានឬនៅតែបានព្រមទទួលយកផែនទីនៃឧបសម្ព័ន្ធ១ និងខ្សែបន្ទាត់ដែលផែនទីនេះបានចង្អុលបង្ហាញ ទោះបីថែយល់ថា វាមិនត្រឹមត្រូវ និងទោះបីក្រោយពេលខ្លួនបានធ្វើការវាស់វែងដោយខ្លួនឯងនៅឆ្នាំ១៩៣៤-១៩៣៥ ក៏ដោយ ថែបានគិតថាខ្លួនបានដឹងថា ផែនទីនេះមិនត្រឹមត្រូវ។

នៅពេលដែលថែបានចូលកាន់កាប់ជាបណ្តោះអាសន្នផ្នែកមួយចំនួននៃប្រទេសកម្ពុជា រួមទាំងព្រះវិហារនៅឆ្នាំ១៩៤១ ក្រសួងព័ត៌មានថៃបានបោះពុម្ពផ្សាយស្នាដៃមួយមានចំណងជើងថា "ថែក្នុងពេលស្តារប្រទេសជាតិឡើងវិញ" ដែលក្នុងនោះបាននិយាយពាក់ព័ន្ធដល់ព្រះវិហារថា ឥឡូវប្រាសាទព្រះវិហារត្រូវបានប្រទេសថៃយកមកវិញហើយ។ ចំណុចខាងលើនេះ ត្រូវបានថែបកស្រាយថាជាកំហុសរបស់មន្ត្រីតូចតាចម្នាក់។ ម៉្យាងទៀតភាសាស្រដៀងគ្នានេះ ដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយតំណាងរបស់ថៃនៅក្នុងការចរចាទឹកដីរវាងកម្ពុជានិងថៃ នៅទីក្រុងបាងកក នៅឆ្នាំ១៩៥៨ បង្ហាញថាថែទើបតែបានចូលកាន់កាប់ព្រះវិហារក្នុងប្រហែលឆ្នាំ១៩៤០ប៉ុណ្ណោះ។

បន្ទាប់ពីសង្គ្រាមរួច តាមរយៈកិច្ចព្រមព្រៀងដំណោះស្រាយខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៤៦ ជាមួយបារាំង ថៃបានទទួលយកនូវការត្រឡប់ទៅរកស្ថានភាពដើម (status quo ante) ដូចមុនឆ្នាំ១៩៤១វិញ។ ថៃអះអាងថាការវិលត្រឡប់ទៅរកស្ថានភាពដើមនេះ (status quo) មិនប៉ះពាល់ដល់តំបន់ព្រះវិហារទេ ដោយសារថៃបានមានអធិបតេយ្យលើតំបន់នេះតាំងពី មុនសង្គ្រាមម៉្លោះ។ គុណការមិនចាំបាច់ពិភាក្សាលើការអះអាងនេះទេ ពីព្រោះបញ្ហាដែលថា តើថៃមានឬពុំមានអធិបតេយ្យនោះ គឺជាបញ្ហាច្បាស់លាស់នៅក្នុងនីតិវិធីនេះហើយ។ បន្ទាប់ ពីព្រឹត្តិការណ៍សង្គ្រាមរួចមក ចំណុចសំខាន់នោះគឺថា បារាំងព្រមព្រៀងបង្កើតគណៈកម្មការ សម្រុះសម្រួលបារាំង-សៀម ដែលរួមមានតំណាងពីររូបមកពីភាគីនីមួយៗនិងសមាជិក អព្យាក្រឹតបីរូប ដែលមានភារកិច្ចជាពិសេសពិនិត្យនិងផ្តល់អនុសាសន៍ដោយឈរលើមូល ដ្ឋានសមធម៌ចំពោះរាល់បណ្តឹងឬសំណើសុំសើរើឡើងវិញ ដែលថៃអាចមានបំណងនឹង ស្នើឡើងអំពីការដោះស្រាយព្រំដែនឆ្នាំ១៩០៤និង១៩០៧ ក្នុងចំណោមបញ្ហាដទៃទៀត។ គណៈកម្មការនេះបានជួបប្រជុំគ្នានៅឆ្នាំ១៩៤៧ នៅទីក្រុងវ៉ាស៊ីនតោន ហើយនៅទីនោះ ហើយ ដែលជាឱកាសដ៏ប្រសើរសម្រាប់ថៃទាមទារឱ្យធ្វើការកែតម្រូវព្រំដែននៅតំបន់ព្រះ វិហារដោយឈរលើមូលដ្ឋានថា ការកំណត់ព្រំដែននេះមានកំហុសធ្ងន់ធ្ងរដែលអាចនាំឱ្យ ថៃបដិសេធការកំណត់ព្រំដែននេះ ប្រសិនបើខ្លួនបានដឹងអំពីកំហុសនេះនៅឆ្នាំ១៩០៨- ១៩០៩ មែននោះ។ តាមពិត បើទុកជាថៃបានប្តឹងជាច្រើនដងអំពីខ្សែព្រំដែននៅក្នុងតំបន់ ជាច្រើនក៏ដោយ ក៏ថៃមិនបានប្តឹងទាល់តែសោះអំពីតំបន់ព្រះវិហារ។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ នៅថ្ងៃទី១២ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៤៧ ថៃថែមទាំងបានដាក់ជូនទៅគណៈកម្មការនូវផែនទី មួយដែលបង្ហាញថាព្រះវិហារស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាទៀតផង។ ថៃអះអាងថា ការណ៍ នេះមិនមានផលប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមានចំពោះការទាមទារសិទ្ធិលើប្រាសាទទេ ពីព្រោះតំបន់ ប្រាសាទមិនមែនជាកម្មវត្ថុនៃការពិភាក្សារបស់គណៈកម្មការនេះទេ គឺតំបន់ផ្សេងទេដែល ជាកម្មវត្ថុនៃការពិភាក្សានេះ ហើយគឺផែនទីដែលទាក់ទងនឹងតំបន់ទាំងនោះទេដែលត្រូវ បានយកមកប្រើប្រាស់។ ប៉ុន្តែអង្គហេតុបង្ហាញច្បាស់លាស់ថា ថៃបានលើកបញ្ហាដទៃ ទៀតជាច្រើន ប៉ុន្តែមិនបានលើកអំពីបញ្ហាព្រះវិហារដែលតម្រូវឱ្យមានការពន្យល់ទេ។ ដោយមិនគិតអំពីបញ្ហាផ្សេងទៀត យោងតាមហេតុការណ៍ដែលកើតឡើងមួយចំនួននៅ មូលដ្ឋានទាក់ទងនឹងប្រាសាទនេះ ថៃបានដឹងយ៉ាងច្បាស់នៅពេលនោះថា បារាំងបាន

ចាត់ទុកថា ព្រះវិហារស្ថិតនៅក្នុងទឹកដីកម្ពុជា ដូចដែលបានបង្ហាញក្នុងផែនទីគូសដោយ អាជ្ញាធរបារាំង និងបានបញ្ជូនឱ្យរដ្ឋាភិបាលសៀមនៅឆ្នាំ១៩០៨ បើទុកជាការណែនាំនេះមិន បានបញ្ជាក់ច្បាស់ចេញពីខ្សែព្រំដែនក្តី។ ជាថ្មីម្តងទៀត ការសន្និដ្ឋានជាធម្មតាអំពីការខក ខានរបស់ថៃក្នុងការលើកឡើងអំពីព្រះវិហារនៅក្នុងឱកាសនោះ គឺថាខ្លួនមិនបានកវ៉ាដូច្នោះ ពីព្រោះខ្លួនបានព្រមទទួលយកខ្សែព្រំដែនក្រុងចំណុចនេះ ដូចដែលបានគូសនៅលើផែនទី ដោយមិនគិតថាខ្សែព្រំដែននេះដើរឬមិនដើរតាមខ្សែបែងចែកទឹកទេ។

ចំពោះការប្រើប្រាស់ផែនទីដែលបង្ហាញថាព្រះវិហារស្ថិតក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ថៃ រក្សាជំហរថា នេះជាហេតុផលផ្នែកផែនទីសុទ្ធសាធ ហើយក៏គ្មានផែនទីដទៃទៀតទេ ឬក៏ មិនមានផែនទីដែលងាយស្រួលប្រើ ឬមិនមានផែនទីណាដែលមានមាត្រដ្ឋានត្រឹមត្រូវក្នុង ពេលនោះឡើយ។ តុលាការយល់ឃើញថាការពន្យល់នេះមិនអាចជឿបានទេ។ ជាមួយ នឹងការបន្តប្រើប្រាស់ផែនទីនេះ ថៃគួរតែបានធ្វើការក្សាសិទ្ធិបម្រុងជាមួយបារាំងចំពោះភាព ត្រឹមត្រូវរបស់ផែនទីនេះ។ ប៉ុន្តែថៃមិនបានធ្វើដូច្នោះទេ។

ចំពោះការខកខានរបស់ថៃ សូម្បីតែលើកឡើងអំពីបញ្ហាផែនទីនេះរហូតដល់ ឆ្នាំ១៩៥៨នោះ ថៃអះអាងថា ដោយសារខ្លួនបានកាន់កាប់ព្រះវិហារនៅគ្រប់សម័យកាល សំខាន់ៗទាំងអស់ ហេតុដូច្នោះហើយទើបថៃមិនចាំបាច់លើកបញ្ហានេះទេ។ ថៃបានការពារ ទង្វើរបស់ខ្លួនដោយផ្អែកលើសកម្មភាពជាក់ស្តែងនៅមូលដ្ឋានភស្តុតាង ថាខ្លួនមិនដែល ព្រមទទួលយកខ្សែបន្ទាត់ឧបសម្ព័ន្ធទៅនៅព្រះវិហារទាល់តែសោះ ហើយអះអាងថាបើខ្លួន មិនដែលបានព្រមទទួលយកខ្សែបន្ទាត់នោះផង ច្បាស់ណាស់ខ្លួនមិនចាំបាច់បដិសេធខ្សែ បន្ទាត់នោះទេ ដូច្នោះហើយគេពុំអាចធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាអវិជ្ជមានណាមួយចេញពីការ ខកខានរបស់ខ្លួនក្នុងការធ្វើដូច្នោះទេ។ តម្លៃនៃការពន្យល់នេះ ត្រូវតែអាស្រ័យយ៉ាងពិត ប្រាកដទៅលើចំណុចដែលត្រូវដឹងថា តើឥរិយាបថនៅលើដីជាក់ស្តែងរបស់ថៃ អាចផ្តល់ ជាកស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ជាប្រតិសកម្ម (*ex post facto*) ដើម្បីបង្ហាញថា ខ្លួនមិនដែលព្រម ទទួលយកខ្សែព្រំដែនរបស់ឧបសម្ព័ន្ធទៅ នៅឆ្នាំ១៩០៨ ទាក់ទងនឹងព្រះវិហារ និងចាត់ទុក ខ្លួនឯងថាមានអធិបតេយ្យលើតំបន់ប្រាសាទនេះគ្រប់សម័យកាលសំខាន់ៗទាំងអស់បាន ដែរឬទេ។

*
* *
*

តុលាការបានពិចារណាភស្តុតាងផ្តល់ដោយថៃ តាមរយៈសកម្មភាពរដ្ឋបាលរបស់ មន្ត្រីខ្លួននៅតំបន់ព្រះវិហារឬពាក់ព័ន្ធនឹងព្រះវិហារ។ បារាំង ហើយក្រោយមកកម្ពុជាតាម ឋានៈរបស់ខ្លួនដែលមានចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញា១៩០៤ បានធ្វើតែសកម្មភាពរដ្ឋបាលតាម ទម្លាប់បន្តិចបន្តួចតែប៉ុណ្ណោះនៅក្នុងតំបន់ដាច់ស្រយាលក្នុងមួយនេះ។ ថៃបានទទួលស្គាល់ យ៉ាងច្បាស់លាស់នៅក្នុងពេលធ្វើសវនាការផ្ទាល់មាត់ថា បើកម្ពុជាទទួលបានអធិបតេយ្យ លើតំបន់ប្រាសាទនេះតាមស្មារតីនៃដំណោះស្រាយព្រំដែនឆ្នាំ១៩០៤ ហើយក្រោយមក កម្ពុជាក៏មិនបានបោះបង់ចោលអធិបតេយ្យនេះទេ ចំណែកឯប្រទេសថៃមិនដែលបានទទួល អធិបតេយ្យនេះតាមរយៈអាជ្ញាយុកាលលទ្ធកម្មនេះទេ។ ដូច្នេះ សកម្មភាពជាក់ស្តែងរបស់ ថៃត្រូវបានលើកឡើងជាកស្តុតាងនៃសកម្មភាព ជាអំណាចគ្រប់គ្រងដែលមានលក្ខណៈ គ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីបដិសេធចំពោះការលើកឡើងដែលថា តាមដំណោះស្រាយអនុសញ្ញា ឆ្នាំ១៩០៤ ថៃបានព្រមទទួលយកការកំណត់ព្រំដែនដែលមានអានុភាពផ្តល់អធិបតេយ្យ លើព្រះវិហារទៅឱ្យកម្ពុជា។ ដូច្នេះតាមទស្សនៈនេះ តុលាការត្រូវតែពិចារណានិងវាយតម្លៃ លើសកម្មភាពទាំងនេះ។ បញ្ហាពិតប្រាកដគឺថា តើសកម្មភាពទាំងអស់នេះគ្រប់គ្រាន់ដើម្បី លុបចោលឬទុកជាមោឃៈដែរឬទេ នូវការបង្ហាញឆន្ទៈយ៉ាងច្បាស់អំពីការព្រមទទួលយក ខ្សែព្រំដែននៅព្រះវិហារ ដែលជាលទ្ធផលនៃការពិចារណាដែលបានពិភាក្សាខាងលើ រួចហើយនោះ។

សកម្មភាពដែលពាក់ព័ន្ធ គឺសុទ្ធតែជាសកម្មភាពរបស់អាជ្ញាធរមូលដ្ឋាននិងថ្នាក់ ខេត្តតែប៉ុណ្ណោះ លើកលែងតែករណីសំខាន់ៗមួយឬពីរដែលត្រូវលើកឡើងនាពេលនេះ។ នៅក្នុងកម្រិតដែលសកម្មភាពទាំងនេះបានកើតឡើង គេមិនច្បាស់ទេថាសកម្មភាពទាំង នេះ មានការពាក់ព័ន្ធនឹងកំពូលភ្នំព្រះវិហារនិងតំបន់ប្រាសាទផ្ទាល់ជាជាងពាក់ព័ន្ធនឹងកន្លែង កែវៗតំបន់នោះ។ ប៉ុន្តែទោះជាយ៉ាងក៏ដោយ តុលាការពិបាកនឹងចាត់ទុកថា សកម្មភាព ថ្នាក់មូលដ្ឋានបែបនេះ ជាការធ្វើមោឃកម្មនិងជំទាស់នូវជំហរស៊ីចង្វាក់និងមិនប្រែប្រួល របស់អាជ្ញាធរសៀមថ្នាក់កណ្តាលនេះ ទាក់ទងនឹងខ្សែព្រំដែនដូចមានគូសក្នុងផែនទី។

ទាក់ទងទៅនឹងរឿងនេះ ព្រឹត្តិការណ៍ដ៏សំខាន់បំផុតនោះគឺការធ្វើទស្សនកិច្ចទៅ ប្រាសាទព្រះវិហារក្នុងឆ្នាំ១៩៣០ ដោយព្រះអង្គម្ចាស់ ជាម រ៉ុង អតីតរដ្ឋមន្ត្រីមហាផ្ទៃ ហើយ នៅពេលនោះជាប្រធានវិទ្យាស្ថានភូមិន្ទសៀមទទួលបន្ទុកការងារទាក់ទងនឹងបណ្ណាល័យ ជាតិនិងបូជនីយដ្ឋានបុរាណវត្ថុវិទ្យា។ ទស្សនកិច្ចនេះ គឺជាផ្នែកមួយនៃដំណើរទស្សនកិច្ច បុរាណវត្ថុវិទ្យារបស់ព្រះអង្គម្ចាស់ដោយមានការអនុញ្ញាតពីព្រះមហាក្សត្រសៀម និងដំណើរ ទស្សនកិច្ចនេះមានលក្ខណៈស្ទើរតែផ្លូវការយ៉ាងច្បាស់។ នៅពេលព្រះអង្គម្ចាស់ទៅដល់ ព្រះវិហារ ព្រះអង្គម្ចាស់ត្រូវបានទទួលជាផ្លូវការដោយអ្នកតំណាងបារាំង ដែលប្រចាំនៅ ខេត្តរបស់កម្ពុជាក្នុងនាមអ្នកតំណាងជាន់ខ្ពស់បារាំងរបស់ខ្លួន ដោយមានបង្អួចទង់ជាតិ បារាំងទៀតផង។ ព្រះអង្គម្ចាស់ប្រហែលជាមិនទំនងជាមិនយល់នូវអត្ថន័យនៃការទទួល បែបនេះនោះទេ។ គេប្រហែលជានឹងពិបាករកអំណះអំណាងបញ្ជាក់ពីកម្មសិទ្ធិរបស់ភាគី ឥណ្ឌូចិនបារាំងឱ្យច្បាស់ជាងនេះណាស់។ ការណ៍នេះ ទាមទារឱ្យមានប្រតិកម្ម តែថែមិន មានប្រតិកម្មអ្វីសោះ។ លើសពីនេះទៀត នៅពេលព្រះអង្គម្ចាស់ ជាម រ៉ុង ត្រឡប់ទៅ បាងកកវិញ បានផ្ញើរថតមួយចំនួននៃឱកាសនោះជូនអ្នកតំណាងបារាំងទៀតផង ព្រះអង្គ បានប្រើភាសាដែលហាក់ដូចជាទទួលស្គាល់ថា តាមរយៈអ្នកតំណាងរបស់ខ្លួន បារាំងបាន ដើរតួនាទីជាប្រទេសម្ចាស់ផ្ទះ។

សេចក្តីពន្យល់ទាក់ទងនឹងដំណើរទស្សនកិច្ចរបស់ព្រះអង្គម្ចាស់ ជាម រ៉ុង ក្នុងនាម ប្រទេសថៃ មិនអាចឱ្យគុណការជឿជាក់បានទេ។ ដោយពិនិត្យមើលហេតុការណ៍ទាំងមូល ឃើញថា មានការទទួលស្គាល់ដោយគុណភាពរបស់សៀម ចំពោះអធិបតេយ្យរបស់កម្ពុជា (ក្រោមអាណាព្យាបាលបារាំង) លើប្រាសាទព្រះវិហារ ហើយតាមរយៈការខកខានរបស់ សៀមមិនបានបញ្ជាញប្រតិកម្មតាមមធ្យោបាយណាមួយ នៅក្នុងកាលៈទេសៈដែលទាមទារ ឱ្យមានប្រតិកម្មដើម្បីបញ្ជាក់បុរាណវត្ថុសិទ្ធិជាម្ចាស់ នៅចំពោះមុខនៃការទាមទារតប ដោយជាក់ស្តែងនោះ។ អ្វីដែលហាក់ដូចជាច្បាស់លាស់នោះគឺថាការពិតសៀមមិនប្រាកដ ខ្លួនឯងថាខ្លួនមានកម្មសិទ្ធិនោះទេ -ហើយនេះគឺស្របគ្នាទាំងស្រុងទៅនឹងឥរិយាបថរបស់ សៀមតាំងពីដើមមក និងក្រោយមកទៀតចំពោះផែនទីនិងខ្សែបន្ទាត់ឧបសម្ព័ន្ធ១ -ឬក៏បាន សម្រេចថា មិនអះអាងនូវកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួនទេ ដែលជាថ្មីម្តងទៀតនេះមានន័យថា ខ្លួនបាន

ព្រមទទួលយកការទាមទាររបស់បារាំងឬបានព្រមទទួលយកព្រំដែននៅព្រះវិហារ ដូចដែល បានគូសនៅក្នុងផែនទីនោះហើយ។

*
* *

អង្គហេតុពាក់ព័ន្ធទាំងឡាយដែលនៅសេសសល់ ត្រូវតែលើកយកមកនិយាយ នាពេលនេះ។ នៅខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៤៩ មិនយូរប៉ុន្មានបន្ទាប់ពីបានបញ្ចប់នីតិវិធីនៃគណៈ កម្មការសម្រុះសម្រួលបារាំង-សៀម ដែលនៅក្នុងរយៈពេលដំណើរការគណៈកម្មការនោះ ជាក់ស្តែងថែមិនបានលើកបញ្ហាព្រះវិហារទេ បារាំងបានធ្វើកំណត់ទូកមួយជូនរដ្ឋាភិបាល ថៃ ដោយបញ្ជាក់ថាខ្លួនបានទទួលរបាយការណ៍ស្តីពីការតាំងនៅនៃឆ្នាំសៀមចំនួន ៤ នាក់ នៅប្រាសាទនេះ និងស្នើសុំឱ្យផ្តល់ព័ត៌មាន ។ ពុំមានការឆ្លើយតបចំពោះកំណត់ទូកនេះទេ ហើយក៏មិនមានការឆ្លើយតបទៅនឹងកំណត់ទូកមួយក្រោយមកទៀត នៅខែមីនា ឆ្នាំ១៩៤៩ ដែរ។ នៅខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៤៩ បារាំងបានធ្វើកំណត់ទូកមួយទៀតខ្លី ប៉ុន្តែមានន័យយ៉ាង ច្បាស់អំពីមូលហេតុដែលបារាំងចាត់ទុកថា ព្រះវិហារស្ថិតក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងចង្អុល បង្ហាញថាផែនទីដែលផលិតដោយថៃខ្លួនឯងក៏បានទទួលស្គាល់ហេតុការណ៍នេះ។ បារាំង បានស្នើសុំឱ្យដកឆ្នាំទាំងនោះចេញ។ បើទុកជាមានកំហុសនៅក្នុងកំណត់ទូកនេះក្តី ខ្លឹមសារ នៃកំណត់ទូកនោះគឺថា មានការអះអាងបញ្ជាក់ដែលមិនអាចប្រកែកបានអំពីអធិបតេយ្យ។ កំណត់ទូករបស់បារាំងនេះ ក៏ពុំទទួលបានការឆ្លើយតបដែរ។ នៅខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៥០ បារាំង បានធ្វើកំណត់ទូកមួយបន្ថែមទៀត។ កំណត់ទូកនេះ ក៏នៅតែពុំទទួលបានការឆ្លើយតបដែរ។

នៅក្នុងកាលៈទេសៈទាំងនេះ នៅពេលទទួលបានឯករាជ្យឆ្នាំ១៩៥៣ កម្ពុជាបាន ស្នើបញ្ជូនឆ្នាំឬអ្នកយាមក្នុងនាមខ្លួនឯងទៅកាន់ប្រាសាទនេះ ដើម្បីជាការបញ្ជាក់ឬការ រក្សាជំហររបស់ខ្លួន។ ប៉ុន្តែដោយឃើញថា ឆ្នាំថៃមានវត្តមាននៅទីនោះរួចហើយ ឆ្នាំកម្ពុជា ក៏បានដកមកវិញ ហើយកម្ពុជាក៏បានធ្វើកំណត់ទូកមួយចុះខែមករា ឆ្នាំ១៩៥៤ ទៅ រដ្ឋាភិបាលថៃស្នើសុំព័ត៌មាន។ កំណត់ទូកនេះគ្រាន់តែទទួលបានការបញ្ជាក់ថាបានទទួល ប៉ុណ្ណោះ ដោយគ្មានសេចក្តីពន្យល់អ្វីឡើយ។ សូម្បីតែមកដល់ពេលនេះក្តី ក៏ពុំមានការ អះអាងជាផ្លូវការណាមួយអំពីការទាមទាររបស់ថៃដែរ។ នៅចុងខែមីនា ឆ្នាំ១៩៥៤ ដោយ

យល់ឃើញថា គ្មានការឆ្លើយតបជាដុំកំភួនចំពោះកំណត់ទូតរបស់ខ្លួនពីមុន រដ្ឋាភិបាល កម្ពុជាបានជូនដំណឹងទៅរដ្ឋាភិបាលថៃថា នៅពេលនេះកម្ពុជាស្នើសុំដាក់កងទ័ពកម្ពុជា មួយចំនួនជំនួសឆ្នាំឬអ្នកថែរក្សារបស់កម្ពុជាដែលបានដកចេញពីមុនមក។ នៅក្នុងកំណត់ ទូតនេះ កម្ពុជាបាននិយាយយោងជាពិសេសទៅលើការសំអាងហេតុផលនៃការទាមទារ របស់កម្ពុជាដែលមាននៅក្នុងកំណត់ទូតរបស់បារាំង ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៤៩។ កំណត់ទូត របស់កម្ពុជានេះក៏មិនបានទទួលការឆ្លើយតបដែរ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ កម្ពុជាមិន បានបញ្ជូនទាហានទៅទីនោះទេ ហើយនៅខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៥៤ កម្ពុជាបានធ្វើកំណត់ទូត បន្ថែមទៀតទៅប្រទេសថៃ ដោយបញ្ជាក់ថា តាមព័ត៌មានដែលបានទទួលគឺថា ទាហានថៃ នៅកាន់កាប់ទីនោះរួចហើយ ហើយកម្ពុជាផ្អាកការបញ្ជូនទាហានរបស់ខ្លួនទៅទីនោះ ក្នុងគោលបំណងមិនធ្វើឱ្យស្ថានភាពរណ៍ធ្ងន់ធ្ងរ។ កំណត់ទូតនោះក៏បន្តស្នើឱ្យថៃឬមួយដក ទ័ពរបស់ខ្លួនចេញ ឬមួយក៏ផ្តល់ទស្សនៈរបស់ថៃស្តីពីបញ្ហានេះដល់កម្ពុជា។ កំណត់ទូត នេះក៏មិនបានទទួលការឆ្លើយតបដូចពីមុនដែរ។ ប៉ុន្តែ ទាហានរបស់ថៃ (ដែលតាមពិត គុណការដឹងថាពួកទាំងនោះជាកម្លាំងប៉ូលីស) នៅតែមានវត្តមាននៅទីនោះដដែល។ ដូច្នេះ ជាថ្មីម្តងទៀត វាហាក់ដូចជាប្រទេសថៃ បើទុកជាមានវិធានការមួយចំនួននៅលើដីជាក់ ស្តែង ក៏ថៃមិនបានត្រៀមបដិសេធការទាមទាររបស់បារាំង និងកម្ពុជាក្នុងកម្រិតការទូតទេ។

ពុំមានលិខិតការទូតបន្ថែមទៀត ត្រូវបានយកមកបង្ហាញគុណការទេ។ ប៉ុន្តែ ជាយថាហេតុនៅឆ្នាំ១៩៥៨ មានសន្និសីទមួយត្រូវបានប្រារព្ធឡើងនៅទីក្រុងបាងកក រវាងប្រទេសថៃនិងកម្ពុជា ដើម្បីពិភាក្សាអំពីបញ្ហាមួយចំនួនទាក់ទងនឹងទឹកដីដែលមាន ជម្លោះរវាងរាងភាគីទាំងពីរមានបញ្ហាព្រះវិហារផងដែរ។ តំណាងរបស់ថៃបានបដិសេធមិនពិភាក្សាលើទិដ្ឋភាពច្បាប់នៃបញ្ហានេះទេ ហើយការចរចាបានបរាជ័យ ហើយកម្ពុជា បានចាត់ការតាមនីតិវិធីនេះ។

* *
* *

នៅពេលនេះ គុណការនឹងធ្វើសេចក្តីស្នើសុំដោយដកស្រង់ចេញពីអង្គហេតុ ដូច មានខាងលើ។ បើទុកជាមានការសង្ស័យខ្លះចំពោះការព្រមទទួលយករបស់សៀមនូវដែនទី

នៅឆ្នាំ១៩០៨ ហើយដែលជាហេតុនាំឱ្យខ្លួនព្រមទទួលយកព្រំដែនដែលចង្អុលបង្ហាញលើផែនទីនោះ តុលាការដោយផ្អែកលើព្រឹត្តិការណ៍ជាបន្តបន្ទាប់យល់ឃើញថា ឥឡូវនេះ តាមរយៈឥរិយាបថរបស់ខ្លួនថែមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យអះអាងថា ខ្លួនមិនបានព្រមទទួលយកផែនទីនេះនោះទេ។ អស់រយៈពេល ៥០ឆ្នាំ ប្រទេសនេះបានទទួលផលប្រយោជន៍គ្រប់បែបយ៉ាងដែលអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩០៤ ផ្តល់ឱ្យខ្លួនយ៉ាងហោចណាស់ ក៏ផលប្រយោជន៍នៃព្រំដែនមួយដែលមានស្ថិរភាពដែរ។ តាមរយៈបារាំង កម្ពុជានិងបារាំង ជឿថាប្រទេសថៃទទួលយកផែនទីនេះ។ ដោយសារតែគ្មានភាគីណាមួយអាចអះអាងអំពីកំហុស ដូច្នេះវាមិនមានប្រយោជន៍អ្វីក្នុងការស្វែងយល់អំពីការជឿទុកចិត្តដែលអាស្រ័យលើការជឿជាក់ថាផែនទីនេះត្រឹមត្រូវឬមិនត្រឹមត្រូវនោះទេ។ ឥឡូវនេះ ដោយនៅតែបន្តលើកឡើងពីផលប្រយោជន៍ និងអាស្រ័យផលដែលទទួលបានពីដំណោះស្រាយនេះ ថែមិនអាចបដិសេធថាខ្លួនមិនដែលជាភាគីយល់ព្រមចំពោះដំណោះស្រាយនេះបានទេ។

ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ តុលាការយល់ឃើញថា នៅឆ្នាំ១៩០៨-១៩០៩ ថៃពិតជាបានព្រមទទួលយកផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១ ថាជាលទ្ធផលនៃការងារកំណត់ព្រំដែនដែលជាហេតុនាំឱ្យខ្លួនទទួលស្គាល់ខ្សែបន្ទាត់នៅលើផែនទីនោះ ជាខ្សែព្រំដែនដែលអានុភាពនៃការព្រមទទួលយកនេះ គឺដាក់ព្រះវិហារស្ថិតក្នុងទឹកដីកម្ពុជា។ តុលាការយល់ឃើញបន្ថែមទៀតថា ប្រសិនបើពិនិត្យមើលជារួម ឥរិយាបថជាបន្តបន្ទាប់របស់ថៃ បញ្ជាក់និងគាំទ្រការព្រមទទួលយកពីដំបូងរបស់ខ្លួន ហើយថាសកម្មភាពជាក់ស្តែងរបស់ខ្លួនមិនគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីបដិសេធការព្រមទទួលយកនេះបានទេ។ តាមរយៈឥរិយាបថរបស់ខ្លួន ភាគីទាំងពីរបានទទួលស្គាល់ខ្សែបន្ទាត់នេះ ជាមូលហេតុនាំឱ្យពួកគេពិតជាបានព្រមព្រៀងគ្នាចាត់ទុកខ្សែបន្ទាត់នេះ ជាខ្សែព្រំដែន ។

*
* *
*

ឥឡូវនេះ តុលាការត្រូវពិចារណាលើបញ្ហាពីរទៀត។ ថៃអះអាងថា ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩០៨ ហើយជាពិសេស រហូតដល់មានការវាស់វែងដោយខ្លួនឯង ឆ្នាំ១៩៣៤-១៩៣៥ ថៃជឿជាក់ថា ខ្សែព្រំដែននៅលើផែនទីត្រួតស៊ីគ្នានិងខ្សែបែងចែកទឹក ដូច្នេះហើយប្រសិន

បើថែទទួលយកខ្សែព្រំដែននៅលើផែនទីនោះ ខ្លួនធ្វើដូច្នោះក៏ដោយសារមានជំនឿបែបនោះដែរ។ មានភស្តុតាងបញ្ជាក់ថា ការអះអាងបែបនេះពិតជាមិនស៊ីចង្វាក់គ្នាទាល់តែសោះ ជាមួយនឹងការអះអាងដែលថែបានលើកឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លា និងស្រួចស្រាលថា សកម្មភាពនានាក្នុងការអនុវត្តអធិបតេយ្យ ជាក់ស្តែងបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់នូវជំនឿរបស់ខ្លួនថា ខ្លួនមានអធិបតេយ្យលើតំបន់ប្រាសាទនេះ ៖ ប្រសិនបើថែពិតជាយល់ច្រឡំអំពីខ្សែព្រំដែនឧបសម្ព័ន្ធ១ មែននោះ - មានន័យថា ប្រសិនបើថែយល់ថា ខ្សែព្រំដែនឧបសម្ព័ន្ធ១ចង្អុលបង្ហាញនូវខ្សែបែងចែកទឹកត្រឹមត្រូវនោះ - នោះខ្លួនច្បាស់ជាបានជឿថា តំបន់ប្រាសាទនេះស្ថិតក្នុងទឹកដីកម្ពុជាយ៉ាងពិតប្រាកដ (ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃផែនទីដែលខ្លួនបានព្រមទទួលយកនោះ)។ ប្រសិនបើថែមានជំនឿបែបនេះមែន ហើយជំនឿនេះបង្កប់នៅក្នុងរាល់ការអះអាង ដែលថាខ្លួនបានព្រមទទួលយកផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១នេះដោយសារតែខ្លួនគិតថាផែនទីនេះត្រឹមត្រូវ នោះសកម្មភាពរបស់ខ្លួននៅលើទីតាំងជាក់ស្តែងត្រូវបានចាត់ទុកថាជាការរំលោភបំពានដោយចេតនាលើអធិបតេយ្យ (ផ្អែកលើការសន្និដ្ឋានដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ) ដែលធ្វើឱ្យមានការសន្មតថា ថែបានដឹងថាកម្ពុជាកាន់កាប់តំបន់ប្រាសាទនេះ។ សេចក្តីស្នើសុំគឺថា ថែមិនអាចអះអាងថាខ្លួនមានការភ័ន្តច្រឡំក្នុងការព្រមទទួលយកខ្សែព្រំដែនឧបសម្ព័ន្ធ១ ដែលជាការផ្ទុយស្រឡះទៅនឹងហេតុផលដែលខ្លួនបានផ្តល់ទាក់ទងនឹងសកម្មភាពជាក់ស្តែងរបស់ខ្លួនដូចជាថា ខ្លួនមានជំនឿបានកាន់កាប់អធិបតេយ្យក្នុងតំបន់នេះ។

គេអាចយល់ឃើញបន្ថែមបានថា បើទុកជាការលើកឡើងអំពីការភ័ន្តច្រឡំរបស់ថែអាចទទួលយកបានជាគោលការណ៍ក៏ដោយ ក៏ថែគួរតែលើកឡើងភ្លាមបន្ទាប់ពីបានធ្វើការវាស់វែងដោយខ្លួនឯងលើតំបន់ជម្លោះនេះក្នុងឆ្នាំ១៩៣៤-១៩៣៥។ តាំងពីពេលនោះមក ថែមិនអាចថាខ្លួនជាអ្នករងគ្រោះដោយការភ័ន្តច្រឡំណាមួយឡើយ។

* * *

ជាចុងក្រោយ មានទិដ្ឋភាពមួយទៀតនៃរឿងក្តីនេះដែលចាំបាច់តុលាការត្រូវលើក

យកមកពិចារណា។ តុលាការយល់ឃើញថា ការព្រមទទួលយកផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១ ដោយភាគីទាំងពីរនាំឱ្យផែនទីនេះចូលទៅក្នុងដំណោះស្រាយសន្តិសញ្ញា និងក្លាយជាផ្នែកមួយដែលមិនអាចកាត់ផ្តាច់បាននៃដំណោះស្រាយសន្តិសញ្ញានេះ។ គេមិនអាចនិយាយបានថាដំណើរការនេះងាកចេញពី ឬអាចជាការរំលោភបំពានលើលក្ខខណ្ឌទាំងឡាយនៃអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩០៤ នោះបានទេ នៅរាល់ករណីដែលខ្សែព្រំដែននៅលើផែនទីងាកចេញពីខ្សែបែងចែកទឹក ដោយហេតុថា បើយោងទៅតាមការយល់របស់តុលាការពីបញ្ហានេះផែនទីត្រូវបានព្រមទទួលយកដោយភាគីទាំងពីរនៅឆ្នាំ១៩០៨ ហើយ (ទោះបីវាត្រូវឬមិនត្រូវគ្រប់ទិដ្ឋភាពទាំងអស់ទៅនឹងខ្សែបែងចែកទឹកពិតក៏ដោយ) និងក្រោយមកចាត់ទុកថាជាលទ្ធផលនៃការបកស្រាយដោយរដ្ឋាភិបាលទាំងពីរ អំពីការកំណត់ព្រំដែនដែលសន្តិសញ្ញានេះគម្រូវឱ្យមាន។ ម៉្យាងទៀត នៅពេលនោះភាគីទាំងពីរបានសម្រេចយកការបកស្រាយមួយនេះនៃដំណោះស្រាយសន្តិសញ្ញាដែលថា ក្នុងករណីមានការខុសគ្នាជាមួយនឹងខ្សែបែងចែកទឹក ខ្សែព្រំដែនដែលបានគូសនៅលើផែនទីនេះ មានអានុភាពលើសលប់លើបទប្បញ្ញត្តិផ្សេងទៀតរបស់សន្តិសញ្ញា។ ប៉ុន្តែ បើទុកជានៅពេលនេះ តុលាការត្រូវបានស្នើសុំឱ្យដោះស្រាយបញ្ហា ស្តីពីការបកស្រាយធម្មតានៃសន្តិសញ្ញាតែប៉ុណ្ណោះក៏ដោយ ក៏តុលាការចាត់ទុកថា ការបកស្រាយដែលត្រូវផ្តល់ឱ្យនឹងមានភាពដូចគ្នាតាមហេតុផលដូចតទៅ។

ជាទូទៅ នៅពេលដែលប្រទេសពីរកំណត់ព្រំដែនមួយជាមួយគ្នា គោលបំណងចម្បងមួយក្នុងចំណោមគោលបំណងឯទៀត គឺដើម្បីសម្រេចបានដំណោះស្រាយដែលមានស្ថិរភាពនិងជាស្ថាពរ។ វាមិនអាចធ្វើទៅរួចទេ ប្រសិនបើខ្សែបន្ទាត់ដែលត្រូវបានកំណត់ឡើងនេះអាចលើកមកចោទជាបញ្ហានៅពេលណាមួយក៏បាន ដោយផ្អែកតាមដំណើរការដែលចេះតែបើកចំហរហូត ហើយបើសិនជាការកែតម្រូវអាចធ្វើបាននៅពេលណាដែលរកឃើញថាមានភាពមិនត្រឹមត្រូវណាមួយដោយធៀបទៅនឹងបទប្បញ្ញត្តិណាមួយនៅក្នុងសន្តិសញ្ញាមូលដ្ឋាននោះ។ ដំណើរការរបៀបនេះអាចបន្ត ដោយគ្មានទីបញ្ចប់ និងមិនអាចឈានដល់ដំណោះស្រាយជាស្ថាពរបានទេ ដរាបណាគេអាចនៅតែរកឃើញកំហុសដែលអាចកើតមាននោះ។ ព្រំដែនរបៀបនេះ ក្រៅពីគ្មានស្ថិរភាពអាចក្លាយជាព្រំដែនដែលមិនទៀងទាត់។ គេត្រូវតែសួរថា ហេតុអ្វីបានជាភាគីទាំងពីរបានព្រមព្រៀងធ្វើការកំណត់ព្រំដែនហើយមិនគោរពយកតាមបទប្បញ្ញត្តិនៃសន្តិសញ្ញាដែលបញ្ជាក់ប្រាប់ថា ព្រំដែននៅក្នុង

តំបន់នោះគឺជាខ្សែបែងចែកទឹក។ មានសន្និសីទសញ្ញាព្រំដែនជាច្រើនដែលមិនបានចែងអ្វីលើសពីខ្សែបែងចែកទឹកឬខ្សែខ្នងភ្នំឡើយ ហើយដែលគ្មានចែងបទប្បញ្ញត្តិណាមួយសម្រាប់ការកំណត់ព្រំដែនណាមួយជាការបន្ថែមទេ។ ភាគីនៅក្នុងរឿងក្តីនេះច្បាស់ជាមានហេតុផលដើម្បីបន្តជំហានលើសពីនេះទៅទៀត។ ហេតុផលតែមួយគឺ ដោយសារតែគេចាត់ទុកការចង្អុលបង្ហាញខ្សែបែងចែកទឹកថាមិនគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីសម្រេចបាននូវភាពច្បាស់លាស់ និងស្ថាពរ។ ដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលបំណងនេះ ទើបគេងាកទៅរកការកំណត់ព្រំដែន និងខ្សែបន្ទាត់នៅលើផែនទី។

កត្តាជាច្រើនទៀតគាំទ្រទស្សនៈដែលថា គោលបំណងចម្បងរបស់ភាគីទាំងពីរក្នុងដំណោះស្រាយព្រំដែននៅឆ្នាំ១៩០៤-១៩០៨ គឺដើម្បីសម្រេចឱ្យបាននូវដំណោះស្រាយច្បាស់លាស់និងស្ថាពរ។ តាមរយៈភស្តុតាងដែលបានដាក់ជូនតុលាការ និងតាមចម្លើយរបស់គូភាគីផ្ទាល់ វាច្បាស់ណាស់ថា នៅអំឡុងមុនឆ្នាំ១៩០៤ បញ្ហាទាំងមូលនៃព្រំដែនដីវែងវែងសៀមជាមួយឥណ្ឌូចិនបារាំង បានក្លាយជាបុព្វហេតុនៃភាពមិនច្បាស់លាស់ កង្វល់ និងអវិភាព ដែលបណ្តាលឱ្យកើតមានរឿងរ៉ាវ ដូចដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងឯកសារមួយដាក់ជូនតុលាការស្តីពីសភាពនៃ "ការកើនឡើងនៃភាពតានតឹង" នៅក្នុងទំនាក់ទំនងរវាងសៀមនិងបារាំង។ តុលាការអាចធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានដោយស្របច្បាប់ថា គោលបំណងសំខាន់ឬក៏អាចចាត់ទុកថា ជាគោលបំណងធំធេងនៃដំណោះស្រាយក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩០៤-១៩០៨ (ដែលនាំមកនូវដំណោះស្រាយទូទៅនៃបញ្ហាព្រំដែនដែលនៅសេសសល់ទាំងអស់រវាងប្រទេសទាំងពីរ) គឺដើម្បីបញ្ចប់សភាពតានតឹងនេះនិងដើម្បីសម្រេចបាននូវស្ថិរភាពព្រំដែន ដោយឈរលើមូលដ្ឋាននៃភាពច្បាស់លាស់និងស្ថាពរ។

នៅក្នុងបុរេកថានៃសន្និសីទសញ្ញាព្រំដែនបារាំង-សៀម ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩០៧ ភាគីទាំងពីរបានប្រកាសថា ភាគីទាំងពីរមានឆន្ទៈ "ធានាឱ្យបាននូវដំណោះស្រាយចុងក្រោយនៃរាល់បញ្ហាទាំងអស់ ទាក់ទងទៅនឹងព្រំដែនរួមឥណ្ឌូចិននិងសៀម"។ សក្ខីភាពមួយទៀតនៃឆន្ទៈដូចគ្នានេះ ត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងចេតនាដែលចង់បានព្រំដែនធម្មជាតិនិងជាក់ស្តែងដូចដែលមានភស្តុតាងច្រើនលើសលប់នៅក្នុងឯកសារ និងដែលត្រូវបានបង្ហាញដោយភាគីទាំងពីរ។ ដូចដែលតុលាការបានរៀបរាប់ខាងលើ បើទុកជាការណ៍នេះដោយឯកឯងមិនមែន

ជាហេតុផលសម្រាប់ប្រកាន់ថា ព្រំដែនត្រូវតែដើរតាមខ្សែធម្មជាតិនិងជាក់ស្តែងក្តី ក៏ប៉ុន្តែ ការណ៍នេះពិតជាគាំទ្រទស្សនៈថា ភាគីទាំងពីរចង់បាននូវដំណោះស្រាយច្បាស់លាស់ និងស្ថាពរតាមរយៈខ្សែធម្មជាតិនិងជាក់ស្តែង។

ទស្សនៈដូចគ្នានេះត្រូវបានគាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងក្លា ដោយឥរិយាបថរបស់ភាគីទាំងពីរ ចំពោះព្រំដែននៅក្នុងសន្ធិសញ្ញាឆ្នាំ១៩២៥និង១៩៣៧។ ដោយមិនរាប់បញ្ចូលយ៉ាងជាក់លាក់នូវបញ្ហាព្រំដែនពីដំណើរការនៃការសើសើសន្ធិសញ្ញានានាពីមុនឡើងវិញ ដែលសន្ធិសញ្ញាឆ្នាំ១៩២៥និង១៩៣៧ បានអនុវត្តតាមនោះ ភាគីទាំងពីរបានស្តែងឱ្យឃើញនូវសារៈសំខាន់ដ៏ឧត្តុង្គឧត្តម ដែលគេបានផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងភាពស្ថាពរនៅក្នុងបញ្ហាព្រំដែននេះ។ ឥរិយាបថរបស់ភាគីទាំងពីរនៅក្នុងឆ្នាំ១៩២៥និង១៩៣៧ អាចត្រូវបានចាត់ទុកថាជា ភស្តុតាងដោយត្រឹមត្រូវដែលថាភាគីទាំងពីរមានចេតនាដូចគ្នា គឺចង់បាននូវដំណោះស្រាយស្ថាពរនៅក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩០៤-១៩០៨ ផងដែរ។

ការចង្អុលបង្ហាញខ្សែបែងចែកទឹកនៅក្នុងមាត្រា១នៃអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩០៤ គឺគ្រាន់តែជាមធ្យោបាយជាក់ស្តែងនិងងាយស្រួលប៉ុណ្ណោះ ក្នុងការរៀបរាប់នូវខ្សែព្រំដែនមួយប្រកបដោយសក្យានុម័ត ទោះជាតាមលក្ខខណ្ឌទូទៅក្តី។ ប៉ុន្តែ ពុំមានហេតុផលណាមួយដែលត្រូវយកមកពិចារណាថា ភាគីទាំងពីរបានឱ្យសារៈសំខាន់ពិសេសណាមួយទៅនឹងខ្សែបែងចែកទឹកបែបនេះទេ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងសារៈសំខាន់ដែលមានអាទិភាព ពោលគឺផលប្រយោជន៍នៃដំណោះស្រាយស្ថាពរក្នុងការគោរពតាមខ្សែនៅលើផែនទី ដូចដែលត្រូវបានកំណត់និងត្រូវបានព្រមទទួលយកដោយភាគីទាំងពីររួចហើយ។ ហេតុដូច្នេះនេះ គុណការយល់ថា តាមទស្សនៈនៃការបកស្រាយសន្ធិសញ្ញាត្រូវសម្រេចយកខ្សែបន្ទាត់ព្រំដែនដូចដែលបានគូសនៅលើផែនទីក្នុងតំបន់ជម្លោះ។

*
* *
*

ដោយផ្អែកលើមូលហេតុទាំងឡាយដែលគុណការយកមកធ្វើជាមូលដ្ឋានក្នុងការសម្រេចសេចក្តីរបស់ខ្លួន គុណការមិនចាំបាច់ពិចារណាថា តើនៅព្រះវិហារខ្សែព្រំដែននៅ

លើផែនទី ពិតជាត្រូវទៅនឹងខ្សែបែងចែកទឹកពិតប្រាកដនៅក្នុងតំបន់ទាំងនេះឬពិតជាត្រូវ
ទៅនឹងឆ្នាំ១៩០៤-១៩០៨ ឬប្រសិនបើមិនដូច្នោះទេ តើខ្សែបែងចែកទឹកពិតប្រាកដនោះ
ដើររបៀបណា។

*
* *
*

ជាចុងក្រោយ ដោយយោងលើសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យដែលបានដាក់ជូនតុលាការ
នៅពេលបញ្ចប់នីតិវិធីទាញហេតុផលផ្ទាល់មាត់ ដែលបានចង្អុលបង្ហាញនៅក្នុងសេចក្តី
ផ្តើមនៃសាលដីកានេះ តុលាការរកឃើញថា សេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យទី១និងទី២របស់
កម្ពុជា ដែលសុំឱ្យប្រកាសនូវឋានៈតាមផ្លូវច្បាប់នៃផែនទីឧបសម្ព័ន្ធ១និងខ្សែព្រំដែននៅ
ក្នុងតំបន់ជម្លោះអាចទទួលយកមកពិចារណាបានតែក្នុងលក្ខខណ្ឌថា សេចក្តីស្នើសុំឱ្យ
វិនិច្ឆ័យទាំងនេះ មានបញ្ជាក់ពីមូលហេតុ ហើយមិនមែនជាការទាមទារដែលត្រូវយកមក
ដោះស្រាយនៅក្នុងបញ្ញត្តិអនុវត្តនៃសាលដីកានេះទេ។ ម្យ៉ាងទៀត តុលាការរកឃើញថា
ក្រោយពីបានលើកឡើងនូវការទាមទាររបស់ខ្លួនពាក់ព័ន្ធនឹងអធិបតេយ្យលើព្រះវិហារ ថៃ
បានលើកឡើងនៅក្នុងសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យរបស់ខ្លួនត្រឹមតែអំណះអំណាង និងការ
បដិសេធដែលជំទាស់ទៅនឹងការតវ៉ារបស់ភាគីម្ខាងទៀត ដោយទុកឱ្យតុលាការតាក់តែង
ពាក្យពេចន៍សមស្រប អំពីហេតុផលទាំងឡាយដែលតុលាការយកជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការ
វិនិច្ឆ័យរបស់ខ្លួន។

នៅចំពោះមុខ នៃបណ្តឹងទាមទារដែលបានដាក់ជូនមកតុលាការដោយប្រទេស
កម្ពុជា និងថៃរៀងៗខ្លួនទាក់ទងនឹងអធិបតេយ្យលើព្រះវិហារដែលនាំឱ្យមានជម្លោះរវាង
រដ្ឋទាំងពីរនេះ តុលាការគាំទ្រកម្ពុជា ដោយអនុលោមទៅតាមសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យទី៣
របស់ខ្លួន។ តុលាការក៏គាំទ្រកម្ពុជាផងដែរ ទាក់ទងនឹងសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យទី៤ស្តីពីការ
ដកកងកម្លាំងយោធា។

ចំពោះសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យទី៥របស់កម្ពុជាអំពីការធ្វើបដិទាន តុលាការ
យល់ឃើញថា សំណើដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យនេះ ពុំមែនជា
ការពង្រីកបន្ថែមលើបណ្តឹងទាមទារដើមរបស់កម្ពុជាទេ (ដែលនៅក្នុងករណីនេះ សំណើនេះ

មិនគួរត្រូវបានទទួលយកទេនៅពេលដែលសំណើនេះត្រូវបានស្នើជាលើកដំបូងនោះ)។ ប៉ុន្តែ ដូចសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យទី៤ដែរ សេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យទី៥ជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹង បណ្តឹងទាមទារអធិបតេយ្យដែលជាហេតុនាំទៅដល់ការធ្វើបដិទាន។ ម្យ៉ាងទៀត មិនមាន ភស្តុតាងជាក់ស្តែងត្រូវបានដាក់ជូនតុលាការ ដែលបង្ហាញជាវិជ្ជមានថាវត្ថុទាំងឡាយដែល បានលើកឡើងក្នុងសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យនេះ ពិតជាត្រូវបានយកចេញពីប្រាសាទនិង តំបន់ប្រាសាទនេះដោយថៃ ចាប់តាំងពីការកាន់កាប់របស់ថៃលើប្រាសាទនេះនៅឆ្នាំ១៩៥៤ នោះទេ។ ជាការពិតហើយដែលថា ថៃមិនបានបដិសេធខ្លាំងក្លាទេចំពោះការចោទប្រកាន់ នេះ ដែលខ្លួនមិនទាំងបានជំទាស់ថា សំណើនេះមិនអាចទទួលយកបាននោះផង។ ទោះបី ជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ក្នុងកាលៈទេសៈបែបនេះ បញ្ហានៃការធ្វើបដិទាន គឺជាបញ្ហាមួយ ដែលតុលាការគ្រាន់តែអាចដោះស្រាយជាគោលការណ៍ដោយគាំទ្រកម្ពុជា ដោយមិន បញ្ជាក់អំពីវត្តមានមួយពិតប្រាកដនោះទេ។

ផ្អែកលើសំអាងហេតុទាំងនេះ

តុលាការ

ដោយមានសំឡេង៩ទល់នឹង៣

សម្រេចថា ប្រាសាទព្រះវិហារស្ថិតក្នុងទឹកដី ក្រោមអធិបតេយ្យរបស់ប្រទេសកម្ពុជា។

សម្រេចបន្ទាប់មកទៀតថា

ដោយមានសំឡេង៩ទល់នឹង៣

ប្រទេសថៃមានកាតព្វកិច្ចដកកងកម្លាំងទ័ព ឬប៉ូលីស ឬអ្នកថែរក្សា ឬឆ្នាំដទៃទៀត ដែលថៃបានដាក់ក្នុងប្រាសាទឬក្នុងតំបន់ក្បែរប្រាសាទដែលស្ថិតក្នុងទឹកដីកម្ពុជា។

ដោយសំឡេង៧ទល់នឹង៥

សម្រេចថា ប្រទេសថៃមានកាតព្វកិច្ចប្រគល់មកឱ្យប្រទេសកម្ពុជាវិញ នូវវត្ថុទាំងឡាយ តាមប្រភេទដែលបានបញ្ជាក់នៅក្នុងសេចក្តីស្នើសុំឱ្យវិនិច្ឆ័យទី៥របស់កម្ពុជា ដែលត្រូវ បានយកចេញពីប្រាសាទឬតំបន់ប្រាសាទដោយអាជ្ញាធរពាក់ព័ន្ធរបស់ថៃ ចាប់តាំងពី កាលបរិច្ឆេទនៃការកាន់កាប់ប្រាសាទនេះដោយប្រទេសថៃ នៅឆ្នាំ១៩៥៤។

ធ្វើជាភាសាអង់គ្លេសនិងភាសាបារាំង។ អត្ថបទភាសាអង់គ្លេសយកជាផ្លូវការ។ ធ្វើនៅ

វិមានសន្តិភាពក្រុងឡាអេ ថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៦២ ជា៣ច្បាប់ មួយច្បាប់រក្សាទុក
នៅបណ្ណសារដ្ឋានរបស់តុលាការ និងច្បាប់ដទៃទៀតបញ្ជូនទៅរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានិង
រដ្ឋាភិបាលថៃរៀងៗខ្លួន។

ប្រធាន

(ហត្ថលេខា) B. WINIARSKI

ក្រឡាបញ្ជី

(ហត្ថលេខា) GARNIER-COIGNET

សាលដីកានេះ

ត្រូវបានរៀបចំបកប្រែជាភាសាខ្មែរតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់របស់

ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ ស៊ុន អែន ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី

រដ្ឋមន្ត្រីទទួលបន្ទុកទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី

ឯកឧត្តម លោកជំទាវ អស់លោក ដូចមានរាយនាមខាងក្រោម

បានចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងការងារបកប្រែនេះ ៖

បកប្រែដោយ ៖

- ១- លោក **ម៉ុង មុន្នីចរិយា** ចៅក្រមតុលាការកំពូល
- ២- លោក **យូរ ឧត្តរា** ចៅក្រមតុលាការកំពូល

ពិនិត្យកែសម្រួលដោយ ៖

- ១- ឯកឧត្តម **ហេង វង្ស ម៉ីនសាត** ទីប្រឹក្សារាជរដ្ឋាភិបាល និងជាអនុប្រធានក្រុមប្រឹក្សាអ្នកច្បាប់
- ២- ឯកឧត្តម **វ៉ាន់ គីមហុន** ទេសរដ្ឋមន្ត្រីទទួលបន្ទុកកិច្ចការព្រំដែន
- ៣- បណ្ឌិត **ជា វ៉ាន់ជេត** ទីប្រឹក្សាឯកឧត្តម **សុខ អែន**
- ៤- ឯកឧត្តម **តិក រ៉េត សំរេច** រដ្ឋលេខាធិការទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- ៥- បណ្ឌិត **ចាប សុថាវិទ្ធ** ទីប្រឹក្សា និងជានាយកខុទ្ទកាល័យលោកជំទាវ **ម៉ែន សំអែន**
- ៦- បណ្ឌិត **ភឹម ត្រៃវិសិដ្ឋ** ទីប្រឹក្សា និងជានាយកខុទ្ទកាល័យឯកឧត្តម **សុខ អែន**
- ៧- បណ្ឌិត **ស៊ី ម៉ាម៉ង់** ទីប្រឹក្សាឯកឧត្តម **សុខ អែន**

៨- ឯកឧត្តម	កេត សោដាន់	ជំនួយការសម្តេចអគ្គមហាសេនាបតី តេជោ ហ៊ុន សែន
៩- លោក	ឡុង ស៊ីដាន់	ប្រធាននាយកដ្ឋានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិ នៃទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
១០- លោក	ជាង សត្តារតន៍	ជំនួយការឯកឧត្តម សុខ អេន
១១- បណ្ឌិត	ម៉ែម អំណាត់	ជំនួយការខុទ្ទកាល័យឯកឧត្តម សុខ អេន
១២- បណ្ឌិត	ហែម សុចិត្ត	ជំនួយការខុទ្ទកាល័យឯកឧត្តម សុខ អេន
១៣- លោក	ង វុឌ្ឍី	ជំនួយការខុទ្ទកាល័យឯកឧត្តម សុខ អេន
១៤- បណ្ឌិត	នាំង ហ៊ុយ	ជំនួយការខុទ្ទកាល័យឯកឧត្តម សុខ អេន
១៥- លោក	គង់ ច័ន្ទវាសនា	ជំនួយការខុទ្ទកាល័យឯកឧត្តម សុខ អេន
១៦- លោក	ស៊ុន សុដា	ជំនួយការឯកឧត្តម វ៉ា គឹមហុន
១៧- លោក	ខន ជានិត	មន្ត្រីនៃអាជ្ញាធរជាតិទទួលបន្ទុកកិច្ចការ ព្រំដែន

អ្នកជំនាញផ្នែកច្បាប់

១- ឯកឧត្តម	ឡាំ ជា	សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាអ្នកច្បាប់ និងជាអនុ ប្រធានលេខាធិការដ្ឋាន នៃអាជ្ញាធរជាតិ ទទួលបន្ទុកកិច្ចការព្រំដែន
២- ឯកឧត្តម	ផូច សំគី	សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាអ្នកច្បាប់ និងជាអគ្គ នាយកបច្ចេកទេសនៃក្រសួងយុត្តិធម៌
៣- ឯកឧត្តម	អ៊ឹម ស៊ីចុល	ទីប្រឹក្សាលោកជំទាវ ម៉ែន សំអេន
៤- ឯកឧត្តម	ស៊ា ម៉ៅ	សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាអ្នកច្បាប់

ពិនិត្យកែសម្រួលអក្ខរាវិរុទ្ធជោយគណៈកម្មការភាសាវិទ្យាខ្មែរ

ដែលមានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ៖

១-ឯកឧត្តម	សូ មុយឃ្យោង	៦- ឯកឧត្តម	សីង ផុស
២-ឯកឧត្តម	ច័ន្ទ សំណព្វ	៧- លោក	ថាច់ សែម
៣-ឯកឧត្តម	ឆាយ អូន	៨- លោក	ម៉ុម ម៉ុន
៤- ឯកឧត្តម	អ៊ឹវ ច័ន	៩- លោក	ឃ្យោង វិរុក្ខ
៥-ឯកឧត្តម	ម៉ុញ សារី	១០- លោក	ទូច គឹមស្រីង

គណៈសារគមនាគមន៍និងព័ត៌មាន

អង្គភាពព័ត៌មាននិងប្រតិកម្មរបស់នៃទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី

១-ឯកឧត្តម	ស្វាយ សីថា	រដ្ឋលេខាធិការទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
២-ឯកឧត្តម	កែវ រ៉េមី	រដ្ឋលេខាធិការទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
៣-ឯកឧត្តម	ផែ សីផាន	រដ្ឋលេខាធិការទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
៤-ឯកឧត្តម	អ៊ុន ប៊ុន្ណារ៉ា	អនុរដ្ឋលេខាធិការទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
៥-ឯកឧត្តម	សុខ សាវ	ទីប្រឹក្សាអមទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
៦-ឯកឧត្តម	សម សុគា	រដ្ឋលេខាធិការទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
៧-ឯកឧត្តម	ប៉ែន ឡឿន	ទីប្រឹក្សាអមទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
៨-លោកជំទាវ	ហាសសាងម ជានី	អនុរដ្ឋលេខាធិការទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
៩-លោកជំទាវ	សុខ វិឡាយ	អនុរដ្ឋលេខាធិការទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
១០-ឯកឧត្តម	ទិត សុទា	ទីប្រឹក្សារាជរដ្ឋាភិបាល

១១-ឯកឧត្តម	ញឹក វណ្ណារ៉ា	ទីប្រឹក្សារាជរដ្ឋាភិបាល
១២-ឯកឧត្តម	សិន សារុន	ឧត្តមមន្ត្រីទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
១៣-ឯកឧត្តម	អ៊ុន មន្ត្រីវណ្ណ	ទីប្រឹក្សាអមទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
១៤-ឯកឧត្តម	សោម អូន	ជំនួយការអមទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
១៥-ឯកឧត្តម	ថៅ វាសនា	ជំនួយការអមទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
១៦-បណ្ឌិត	សៅ ស៊ីសុវណ្ណារ៉ា	ប្រធាននាយកដ្ឋានសារគមនាគមន៍
១៧-លោក	សេង សាវន	ប្រធាននាយកដ្ឋានកណ្តាល
១៨-លោក	ឱម ច័ន្ទតារ៉ា	ប្រធាននាយកដ្ឋានព័ត៌មាន
១៩-លោក	អេត និត	អនុប្រធាននាយកដ្ឋានសារគមនាគមន៍
២០-លោក	សេង ពិសិដ្ឋ	អនុប្រធាននាយកដ្ឋានសារគមនាគមន៍
២១-លោក	នូ សាវុធី	អនុប្រធាននាយកដ្ឋានសារគមនាគមន៍
២២-លោក	ឡុន សុគុណ	អនុប្រធាននាយកដ្ឋានសារគមនាគមន៍
២៣-លោក	រស់ ឌីណា	អនុប្រធាននាយកដ្ឋានសារគមនាគមន៍